

ლალი ფაფიაშვილი

თავისუფლებაზე დაფუძნებული საპროცესო იძულების ღონისძიებების გამოყენების საერთაშორისო- სამართლებრივი სტანდარტები

ლალი ფაფიაშვილი

*საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი,
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სისხლის სამართლის
პროცესის ასოცირებული პროფესორი.*

*პიროვნული თავისუფლების უფლების დეკლარირება სირთულეს
არ წარმოადგენს და, როგორც წესი, მისი სიკეთე მცირეა.
ჭეშმარიტ სირთულეს მისი აღსრულების უზრუნველყოფა წარმოადგენს¹*

ერთიანი ევროპული საკანონმდებლო სივრცის და სამართლებრივი სისტემების დაახლოების პირობებში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ქართულ საპროცესო კანონმდებლობაში ევროპული სტანდარტების პირდაპირი მოქმედების და სტრასბურგის პრეცედენტულ სამართალთან ეროვნული სასამართლო და საგამოძიებო პრაქტიკის შესაბამისობის უზრუნველყოფა. საქართველოს კონსტიტუციის მე-6 და მე-7 მუხლები არა მარტო აღიარებენ საერთაშორისო აქტების პირდაპირი მოქმედების პრინციპს ჩვენს ტერიტორიაზე, არამედ ავალდებულებენ სახელმწიფოს, უზრუნველყოს ამ თავისუფლების რეალიზაციისათვის ჯეროვანი გარანტიების არსებობა.

სს პროცესში ადამიანის უფლებათა დაცვის მდგომარეობის შეფასებისათვის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინსტიტუტს პიროვნების თავისუფლების შემზღვეველი საპროცესო იძუ-

¹ A.V. Dicey, Law and the Constitution, 10th edn. by E.C.S.Wade, 1959, 221.

ლების ღონისძიებების საკანონმდებლო რეგლამენტაცია და გამოყენების პრაქტიკა წარმოადგენს და ეს არა მარტო იმიტომ, რომ პიროვნების თავისუფლების და უსაფრთხოების ეფექტიანი უზრუნველყოფის გარეშე სხვა დანარჩენი უფლებების დაცვა ილუზიაა², არა მარტო იმიტომ, რომ მისი შეზღუდვა იმავდროულად იწვევს მასთან დაკავშირებული ბევრი სხვა უფლების შეზღუდვასაც (მაგ., გაერთიანების, გადაადგილების, შეკრების და ა.შ.)³, შეუძლია პირდაპირ შეუშალოს ხელი კონვენციით გარანტირებული ბევრი უფლების განხორციელებას – ოჯახური და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების შეზღუდვიდან საკუთარი აზრის გამოხატვის თავისუფლებამდე⁴, არამედ იმიტომ, რომ დაპატიმრება გარკვეულწილად ლახავს ერთდროულად უდანაშაულობის პრეზუმფციის და შეჯიბრებითობის პრინციპებს, ართულებს ბრალდებულის მიერ დაცვის ჯეროვნად განხორციელებას პირადად თუ ადვოკატის მეშვეობით⁵.

საქართველოს სსსკ მე-5 მუხლი აღიარებს პიროვნების თავისუფლების პრეზუმფციას, ხოლო სსსკ, რომელიც ემყარება ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებსა და დებულებებს, ამკვიდრებს სს პროცესში თავისუფლების შეზღუდვის საერთაშორისო სამართლით დადგენილ სტანდარტებს და კრიტერიუმებს, მათ შორის კონვენციით გათვალისწინებულ ისეთ ცნებებს, როგორებიცაა დასაბუთებული ვარაუდი, თავისუფლების შეზღუდვის ვადის გონივრულობა და სწრაფი მართლმსაჯულების პრინციპი.

მაგრამ ერთია ეროვნულ კონსტიტუციებში კარგად ჩამოყალიბებული პიროვნული თავისუფლების უზრუნველყოფელი გარანტიების გათვალისწინება და მეორეა სამართლებრივი სისტემის მიერ, სასამართლოების მეშვეობით, დროული და ეფექტიანი დაცვის განხორციელება სახელმწიფო ხელისუფლების ნებისმიერი ორგანოს მიერ პირის თავისუფლების შეზღუდვის ფაქტზე⁶. სწორედ ამიტომ, წინამდებარე კვლევის მიზანია სს პროცესში ევროპული სტანდარტების რეალიზაციასთან დაკავშირებული თეორიული და პრაქტიკული პრობლემების და სირთულეების გამოვლენა და ამის საფუძველზე კონკრეტული რეკომენდაციების და წინადადებების შემუშავება, რომლებიც მიმართული იქნება პროცესის მონაწილეთა უფლებების დაცვის დამატებითი გარანტიების შექმნის და პროცესში მათი აქტიურობის ამაღლებისკენ⁷.

² Human Rights in Administration of Justice: a Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers, UNITED NATIONS, New York and Geneva, 2003 p. 161.

³ Ovey & White, The European Convention on Human Rights, Oxford university Press, 3rd ed, 2002, p. 138, Y. Aydin, The delimitation of the scope of one of the guarantees of personal security set out in the European Convention on Human Rights, 3, http://www.justice.gov.tr/e-journal/pdf/Right_Liberty%20.pdf.

⁴ Aksoy v Turkey, [App 21987/93] Judgment of 18.12.1996 (1997), 23 EHRR 553 para 76.

⁵ Dr. Richard Vogler, The Right to Liberty and Security under ECHR and International Law: Arrest: Pre-Trial Detention: Bail and Time Limits, Summer School on Constitutional and Human Rights Law, 9th July 2010.

⁶ M. W. Janis, r. S. Kay, A.W. Bradley, European Human Rights Law, Text and materials, third ed. 2008, 690.

⁷ ნაშრომის კვლევის საგანს არ წარმოადგენს არც კონვენციით გათვალისწინებული თავისუფლების შეზღუდვის ლეგიტიმურობა ტერორიზმის და სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა გამოძიებისას ან სპეცსუბიექტების მიმართ და არც საქ. სსსკ-ით გათვალისწინებული თავისუფლების შეზღუდვის ისეთ სახეებთან მიმართებით, როგორიცაა საექსტრადიციო ან საგირავნო პატიმრობა, მოყვანა, სტაციონარული სამედიცინო გამოკვლევებისათვის პირების მოთავსება შესაბამის დაწესებულებაში, ჩხრეკის მიმდინარეობისას ჩხრეკის ობიექტში მყოფი პირებისათვის საგამოძიებო მოქმედების დასრულებამდე მისი დატოვების უფლების შეზღუდვა და ა.შ. ისევე როგორც არც Habeas corpus პროცედურების განხილვა.

დაპატიმრების გამოყენების წინა პირობები

„პიროვნების დაცვის უფლება უფრო მეტს გულისხმობს, ვიდრე სახელმწიფო ორგანოების მიერ პიროვნების ფიზიკური თავისუფლების დაცვა... ვინაიდან საფრთხის ქვეშ დგება როგორც პიროვნების თავისუფლება, ასევე პირადი უსაფრთხოება⁸... უსაფრთხოების ცნება აიძულებს შესაბამის სახელმწიფო ორგანოებს, დაიცვან კანონის უზენაესობის პრინციპი და სამართლებრივი დაცვის სხვა ელემენტარული წესები, როდესაც პიროვნების თავისუფლება სასწორზე“⁹. სწორედ ამიტომ, მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის თავისუფლება არ არის აბსოლუტური¹⁰ უფლება, კანონმდებლობა ადგენს დაკავების და დაპატიმრების შესაძლებლობას მხოლოდ კანონმდებლობით მკაფიოდ გაწერილ შემთხვევებსა და წესით, დღის წესრიგში აყენებს თავისუფლების, უსაფრთხოების და სამართლიანობის რიგითი მოქალაქეებისათვის ხელშესახეობის უზრუნველყოფის აუცილებლობას¹¹ და კრძალავს პირის მიერ საკუთარი ნებით ამ უფლებაზე უარის თქმას¹². კონვენციის მე-5 (3) მუხლი უფლებას ანიჭებს პირს იყოს თავისუფალი წინასწარი გამოძიების პერიოდში, მოსალოდნელი პატიმრობის ვადის ხანგრძლივობის მიუხედავად, და არ ითვალისწინებს წინასწარი უპირობო დაპატიმრების შესაძლებლობას დაკავების ხანგრძლივობის სიმძირის შემთხვევაშიც კი¹³, ვინაიდან პრეზუმფიცია ყოველთვის გათავისუფლების სასარგებლოდ არსებობს¹⁴. პრეზუმფიცია თავისუფლების სასარგებლოდ კი მოიცავს აღკვეთის ღონისძიებად დაპატიმრების გამოყენების შემთხვევების და ხანგრძლივობის მართლმსაჯულების განხორციელების ინტერესებთან შესაბამისობაში მყოფ მინიმუმამდე დაყვანის აუცილებლობას¹⁵ და ბრალდებულის დაპატიმრებას მხოლოდ

⁸ გიორგი ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ (განაცხადი №37048/04), 13.01.2009 წლის განჩინება §53; კურტი თურქეთის წინააღმდეგ 1998 წლის 25 მაისის სასამართლო პროცესი, გადაწყვეტილება და განჩინებათა კრებული, 1998- III, § 123.

⁹ გიორგი ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ (განაცხადი №37048/04), 13.01.2009 წლის განჩინება პარ.52; კურტი თურქეთის წინააღმდეგ 1998 წლის 25 მაისის სასამართლო პროცესი, გადაწყვეტილება და განჩინებათა კრებული, 1998- III, §§ 122-123.

¹⁰ M. W. Janis, r. S. Kay, A.W. Bradley, *European Human Rights law, Text and materials*, third ed. 2008, 608.

¹¹ Draft Multi-annual programme for an area of Freedom, Security and Justice serving the citizen (The Stockholm programme) Brussels, 16.10.2009, N 14449/09, JAI 679, 9, para 2.4, იხ. ასევე Mar Jimeno-Bulnes, *Towards Common Standards on Rights of Suspected and Accused persons in Criminal Proceedings in the EU?*, February 2010, CEPs, 2010, 2; Попков Н.В. – *Задержание подозреваемого и обвиняемого как вид государственного принуждения*, автореферат диссертации, Нижний Новгород, 2007, 1. იხ. Resolution of the EU Council of 30.11.2009 on a Roadmap for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings, Official Journal C 295, 4.12.2009, p. 1-3; Proposal for a Framework Decision on certain procedural rights in criminal proceedings throughout the European Union, COM (2004) 328, 28.04.2004.

¹² De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium, 18.06.1971, par. 65; Winterwerp v. the Netherlands, 24.10.1979, par.37.

¹³ იხ. ბელჩივი ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 39270/98, § 82, 08.04.2004 წ. § 82; ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ, № 30779/04, § 66, 2007 წლის 6 ნოემბერი, § 66.

¹⁴ გიორგი ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ (განაცხადი №37048/04), 13.01.2009 წლის განჩინება პარ.75; იხ. ასევე ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ, № 30779/04, § 66-67, 2007 წლის 6 ნოემბერი, მაკკეი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ [GC], № 543/03, § 41.

¹⁵ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-9 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად „სასამართლო გარჩევის მოლოდინში პირის დაკავება საერთო წესი არ უნდა გახდეს, მაგრამ მათი განთავისუფლება შეიძლება დამოკიდებული იყოს სასამართლოში გამოცხადების, სასამართლო გარჩევის ყველა სტადიაში გამოცხადების და საჭიროების შემთხვევაში, განაჩენის აღსასრულებლად გამოცხადების გარანტიების წარდგენაზე“. აღნიშნული მუხლის განმარტება მოცემულია ე.წ. ტოკოს წესებში, რომლის თანახმად, სამართალდარღვევის სიმძიმესთან და ხასიათთან უფრო მეტი შესაბამისობის უზრუნველყოფის მიზნით, ასევე ბრალდებულის პიროვნების, და დაპატიმრების გაუმართლებლად გამოყენებისაგან საზოგადოების დაცვის ინტერესების გათვალისწინებით სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების

იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს ჭეშმარიტი საჯარო ინტერესი, რომელსაც უდანაშაულობის პრეზუმფციის მიუხედავად შეუძლია გადასწონოს პიროვნების თავისუფლების მოთხოვნა¹⁶. ასეთ გარემოებად მიიჩნევა მიმალვის, მტკიცებულებების განადგურების, მართლმსაჯულების განხორციელებისთვის ხელის შეშლის, საზოგადოებისათვის აშკარა და მნიშვნელოვანი საფრთხე, რომლის განეიტრალება სხვაგვარად შეუძლებელია¹⁷.

მაგრამ, ვინაიდან თავისუფლების შეზღუდვის გამოყენებისას ადგილი აქვს კანონმდებლობით დაცული ორი სიკეთის – პირის თავისუფლების და დანაშაულის გახსნის სახელმწიფოს ლეგიტიმური ინტერესის დაპირისპირებას, საქ. სსსკ 12.4 მუხლის თანახმად, დანაშაულის გახსნის ლეგიტიმურ ინტერესს გადაწონის საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლით დაცული სიკეთე. სწორედ ამიტომ, სსსკ დაკავების/დაპატიმრების გამოყენების შესაძლებლობას ითვალისწინებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის და მისი თავისუფლების შეზღუდვის გარეშე მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის საფრთხის შექმნის თაობაზე და ეს ერთადერთი საშუალებაა, რომ თავიდან იქნეს აცილებული:

- ა) ბრალდებულის მიმალვა და მის მიერ მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლა;
- ბ) ბრალდებულის მიერ მტკიცებულებათა მოპოვებისათვის ხელის შეშლა;
- გ) ბრალდებულის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენა [მუხლი 205.1].

ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ დაპატიმრების გამოყენება უნდა ექვემდებარებოდეს მკაცრ აუცილებლობას და სუბსიდიარობის პრინციპის პატივისცემას, რაც გულისხმობს მის არა მხოლოდ ეფექტიანობას, არამედ მის ნაცვლად სხვა ნაკლებად მკაცრი ღონისძიების გამოყენების უშედეგობასაც. უფრო მეტიც, ეს ღონისძიება უნდა იყოს პროპორციული, დროებითი, ექვემდებარებოდეს გადასინჯვას ვითარების შეცვლის შემთხვევაში, განსაზღვრული უნდა იყოს მისი მაქსიმალური ხანგრძლივობა და იმ სამართალდარღვევის სიმძიმე, რომელთან დაკავშირებითაც ხდება მისი გამოყენება ან რომლის ჩადენის თავიდან აცილებისკენ არის იგი მიმართული. რაც შეეხება მიზნებს, იგი მიმართული უნდა იყოს მართლმსაჯულების განხორციელების, განაჩენის აღსრულებისათვის ხელის შეშლის და რეციდივის საფრთხის თავიდან ასაცილებლად. დაუშვებელია მისი გამოყენება დასჯის, სასჯელის წინასწარ უზრუნველყოფის ან, თუნდაც გამოძიების მიზნების ხელშეწყობისთვის¹⁸.

სისტემა უნდა ითვალისწინებდეს როგორც სასამართლომდე, ასევე სასამართლო განხილვის შემდგომი იმ ზომების ფართო არჩევანს, რაც არ არის დაკავშირებული დაპატიმრებასთან [იხ. მუხლი 2.3]. იხ. მაგალითად ასევე Recommendation No. R(99)22 of the Committee of Ministers concerning prison overcrowding and prison population inflation, adopted by the Committee of Ministers on 30.09.1999 at the 681st meeting of the Minister's Deputies, პარ. 1 | Wafa Shah, overview of case studies relating to pre-trial detention, Fair Trials International- march 2009, submission to the directorate- General for Freedom Justice and Security of the European Commission on Issues relating to Pre-trial Detention, 6.

¹⁶ *J.G. v. Poland*, No. 36258/97, Judgment of 6 April 2004, paras. 50 and 56; *Labita v Italy*, Appl. No. 26772/95, 0 6.04. 2000, para 152., *Punzelt v the Czech Republic*, 25.04. 2000 (2001).

¹⁷ იხ. *Van Alphen v. the Netherlands* (305/1988), 23 July 1990, Report of the HRC Vol II, (A/45/40), 1990, at 115, იხ. ასევე ტოკიოს წესები, პუნქტი 6.1.6.2.

¹⁸ *ESP-1995-2-025 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Second Chamber / d) 26-07-1995 / e) 128/1995 / f) / g) Boletín oficial del Estado* (Official Gazette), 22.08.1995 / h) .

ამდენად, საპროცესო იძულების ღონისძიების სახით თავისუფლების შეზღუდვის გამოყენება უნდა წარმოადგენდეს გამონაკლისს და გამოიყენებოდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც საპროცესო იძულების ღონისძიების მიზნის მიღწევა ალკვეთის სხვა სახის ღონისძიებით პრაქტიკულად შეუძლებელია¹⁹.

- არ უნდა იყოს იმაზე ხანგრძლივი, ვიდრე ის, რასაც მოითხოვს აბსოლუტური აუცილებლობა;
- იყოს ობიექტურად გამართლებული;
- იყოს კანონიერი;
- უნდა იყოს ლეგიტიმური მიზნის თანაზომიერი²⁰. გამოიყენებოდეს მხოლოდ იმ ზომით, რა ზომითაც და რამდენადაც ეს აუცილებელია იმ განსაზღვრული კანონიერი მიზნების მისაღწევად, რომლებიც ამართლებენ წინასწარი პატიმრობის გამოყენებას²¹.

პროპორციულობის პრინციპის თანახმად, მოსამართლე განსაზღვრავს:

1. ლეგიტიმური საჯარო მიზნის არსებობას;
2. ამ მიზნის მისაღწევად სხვა, ნაკლებად რადიკალური საშუალების არაეფექტიანობას²²;
3. მიზნის მისაღწევად პირის წინასწარ პატიმრობაში აყვანის აუცილებლობას.

შესაბამისად, თავისუფლების შეზღუდვის სამართლებრივი საფუძვლის არსებობის მიუხედავად, დაკავება/დაპატიმრება ჩაითვლება უკანონოდ, თუ თავისუფლების შეზღუდვით მიყენებული ზიანი აღემატება აცილებულ საფრთხეს და სსსკ ითვალისწინებს სხვა უფრო მსუბუქი ზომის გამოყენების შესაძლებლობას²³.

გადაწყვეტილების დასაბუთებულობა

გადაწყვეტილება უნდა იყოს არგუმენტირებული და ემყარებოდეს არა მხოლოდ სსსკ იმ ნორმას, რომელიც მოსამართლეს ანიჭებს პატიმრობის გამოყენების უფლებამოსილებას²⁴,

---

¹⁹ საქ. სსსკ-ის მუხლი 198.4 თანახმად, ალკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენების უფლება დაიშვება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ალკვეთის ღონისძიების მიზნის მიღწევა შეუძლებელია სხვა, ნაკლებად მკაცრი ალკვეთის ღონისძიების გამოყენებით.

²⁰ იქვე.

²¹ ESP-2000-1-008 a) Spain / b) **Constitutional Court** / c) Plenary / d) 17-02-2000 / e) 47/2000 / f) / g) Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 66, 17.03.2000, 66-71 / h) CODICES (Spanish).

²² იხ. მაგალითად, ასევე Recommendation No. R(80) 11 of the Committee of Ministers of the Council of Europe concerning Custody Pending Trial.

²³ იხ. Witold Litwa v. Poland 04.04.2000.

²⁴ როგორც მას ადგილი ჰქონდა საქმეზე Mansur v. Turkey, 08.06.1995, 20 E.H.R.R.535; **Право на свободу и личную неприкосновенность в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 5)**, Interights РУКОВОДСТВО ДЛЯ ЮРИСТОВ, COUNCIL OF EUROPE, 2008, 40.

არამედ იხილავდეს ყველა იმ ასპექტს, რომელიც ამართლებს ასეთი ზომის გამოყენებას და გაგრძელებას²⁵, ეყრდნობოდეს არა მხოლოდ მოსალოდნელი სასჯელის სიმკაცრეს²⁶, არამედ ითვალისწინებდეს ჩადენილი ქმედების სპეციფიკურ გარემოებებს და ბრალდებულის პიროვნულ მახასიათებლებს²⁷. დაუშვებელია გადაწყვეტილების დამყარება სტერეოტიპებზე²⁸, ანონიმურ ჩვენებებზე ან გამოძიების სპეც. ტექნიკის ბოროტად გამოყენების გზით მოპოვებულ უკანონო მტკიცებულებებზე²⁹. პროკურორი და მოსამართლე ვალდებული არიან, მკაფიოდ მიუთითონ დაპატიმრების გამოყენების მიზეზები, მათ შორის ორივე მხარის მიერ მოყვანილი არგუმენტები³⁰, საქმეში არსებული ფაქტები და გარემოებები, რაც უზრუნველყოფს პატიმრობის კანონიერებას და დასაბუთებულობას³¹. ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ პატიმრობის შეფარდების ან/და ვადის გაგრძელების შესახებ გადაწყვეტილებაში მითითებული და შეფასებული უნდა იყოს თავისუფლების შეზღუდვის გამოყენების ან გაგრძელების გამამართლებელი ყველა გარემოება. ამასთან, შეფასება უნდა შეესაბამებოდეს ლოგიკურ მსჯელობას და იმ მიზნებს, რაც ამართლებს დაპატიმრების გამოყენებას. შეფასებისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული გადაწყვეტილების მიღების მომენტისთვის არსებული მთელი ინფორმაცია, ლოგიკური მსჯელობის წესები, პატიმრობის განსაკუთრებული ხასიათი, მისი გამოყენების სუბსიდიარობა და პროპორციულობა მის მიზანთან³².

საქართველოს სსსკ მიხედვით, ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახის შერჩევას მხდევლობაში უნდა იქნეს მიღებული „სხვა“ გარემოებებიც, რომელთა სანიმუშო ჩამონათვალი მოცემულია 198.5 მუხლში. მათ მიეკუთვნება ბრალდებულის პიროვნება, მისი საქმიანობა, მიყენებული ქონებრივი ზიანის ანაზღაურება, ადრე შეფარდებული რომელიმე აღკვეთის ღონისძიების დარღვევის ფაქტი და სხვა. კანონი არ ადგენს ამ გარემოებებიდან არც თითოეულის მნიშვნელობის ხარისხს და არც მათ ამომწურავ ჩამონათვალს, რითაც ავალდებულებს გამოძიების ორგანოებს და სასამართლოს, აღნიშნულის გარდა (დანაშაულის სიმძიმე, ბრალდებულის ასაკი, ჯანმრთელობის მდგომარეობა) მხედველობაში მიიღონ ასევე მრავალი სხვა გარემოებაც (მაგ., ბრალდებულის ქონებრივი მდგომარეობა, მისი ადგილი საზოგადოებაში³³, შრომისუნარიანობა, სამსახურის და საცხოვრებელი ადგილის არსებობა, ნასამართლობა, სოციალური კავშირები, ბრალდებულის ცხოვრების ისტორია და ა.შ.), გამორკვეული იქნეს, ბრალდებულის მიერ ადრე ჩადენილი დანაშაულები რამდენად შეიძ-

²⁵ ESP-2000-1-008 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Plenary / d) 17-02-2000 / e) 47/2000 / f) / g) Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 66, 17.03.2000, 66-71 / h) CODICES (Spanish).

²⁶ იხ. Kalashnikov v. Russia, 15.07.2002.

²⁷ ESP-2000-1-008 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Plenary / d) 17-02-2000 / e) 47/2000 / f) / g) Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 66, 17.03.2000, 66-71 / h) CODICES (Spanish).

²⁸ იხ. Demirel v Turkey (2003) Appl. No. 39324/98, 28.01.2003, para 58; Svipsta v Latvia (2006) (Appl. No. 66820/01, 9 .03.2006).

²⁹ XVIII International Congress of Penal Law, The principle challenges posed by the globalization of criminal justice Istanbul, 20-27 September 2009, para 17, Utrecht Law Review, vol. 5, Issue 2 (October) 2009.

³⁰ იხ. Yagci and Sargin v Turkey (1995) para 50; Tomasi v France 27. 08.1992, No 241-A, para 84.

³¹ იხ. Boicenco v Moldova (2006) (Appl. No. 41088/05, 11.07.2006).

³² ESP-1997-1-008 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Second Chamber / d) 07-04-1997 / e) 66/1997 / f) / g) Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 114, 13.05.1997, 23-28 / h).

³³ იხ. ასევე Васильева Елена Геннадьевна, ВОПРОСЫ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА В МЕЖДУНАРОДНЫХ АКТАХ Учебное пособие, 2007 г. Башкирского государственного университета, 136.

ლება იქნეს შედარებული მის წინააღმდეგ ხელახლა წარმოდგენილი ბრალდების ბუნებასა და სიმძიმის ხარისხთან³⁴.

ხშირად ისმის საკითხი პრევენციული დაპატიმრების მძიმე ან/და იმ დანაშაულთა მიმართ გამოყენების შესახებ, რომელთა წინააღმდეგ ბრძოლა, არსებული კრიმინოგენური ვითარებიდან გამომდინარე, პრიორიტეტულ ხასიათს ატარებს. უნდა აღინიშნოს, რომ კონკრეტული დანაშაულებრივი ორგანიზაციის წევრობაში პირების მონაწილეობის შესახებ დასაბუთებული ვარაუდის გამოყენება საჯარო პრევენციის პოლიტიკის მიზნებისთვის, რომელიც მიმართული იქნება ყველა იმ პირის მიმართ, ვინც საფრთხეს ქმნის მათი მუდმივი დანაშაულებრივი მიდრეკილებების გამო, დაუშვებელია. კონვენცია ნებადართულად მიიჩნევს სახელმწიფოების მიერ ისეთი ზომების გატარებას, რომლებიც მიმართული იქნება მხოლოდ კონკრეტული და განსაზღვრული სამართალდარღვევების თავიდან ასაცილებლად³⁵.

წაყენებული ბრალდების სიმძიმეც შესაძლებელია წარმოადგენდეს მნიშვნელოვან საფუძველს პრევენციული დაპატიმრებისთვის, მაგრამ ამ შემთხვევაშიც ბრალდების სიმძიმე სხვა ზოგად კრიტერიუმებთან ერთობლიობაში უნდა იქნეს განხილული³⁶, რათა დადგინდეს რისკის დამადასტურებელი მტკიცებულებების არსებობა. სტრასბურგის სასამართლოს პრაქტიკა ცალსახად არ თვლის დანაშაულის სიმძიმეს დაპატიმრების გამოყენების საკმარის წინა პირობად³⁷. უფრო მეტიც, სასამართლომ კონვენციის 5.3. მუხლის ხელყოფად მიიჩნია ისეთი შემთხვევა, როდესაც ბრიტანული კანონი ავტომატურად ართმევდა პირს, აღკვეთის ღონისძიების სახით დაპატიმრების³⁸ გარდა, სხვა ღონისძიების გამოყენების შესაძლებლობას მძიმე დანაშაულის ჩადენაში მისი ბრალდების გამო. საქართველოს კანონმდებლობა პირის მიმართ დაპატიმრების გამოყენების შემთხვევებს პირდაპირ არ უკავშირებს დანაშაულის სიმძიმეს და ადგენს პრევენციული დაპატიმრების გამოყენების შესაძლებლობას ყველა იმ დანაშაულის მიმართ, რომლისთვისაც სასჯელის სახით გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა, რაც პოტენციურად კიდევ უფრო მეტად ზრდის დაპატიმრების გამოყენების შემთხვევებს, ვინაიდან პროცესის მწარმოებელ პირებს დაპატიმრების გამოყენების შესაძლებლობას ანიჭებს ნაკლებად მძიმე დანაშაულებთან მიმართებითაც. აღნიშნულიდან გამომდინარე, კიდევ უფრო მეტად იზრდება დაპატიმრების გამოყენების დასაბუთების მნიშვნელობა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული დაპატიმრების გამოყენების მკვეთრი ზრდა და აუცილებლობის გარეშე მისი მექანიკური გამოყენება დანაშაულთა უფრო ფართო წრის მიმართ. სწორედ ამიტომ სსსკ ავალდე-

³⁴ **Право на свободу и личную неприкосновенность в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 5), Interights РУКОВОДСТВО ДЛЯ ЮРИСТОВ, COUNCIL OF EUROPE, 2008, 42, об. Clooth v Belgium (1991) (Appl. No. 12718/87, 12.12.1991).**

³⁵ М. де Сальвия, **Право на свободу и личную неприкосновенность**, в сб. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практика ее применения- под общей ред. В.А. Туманова, Л.М. Энтина, М. изд-во НОРМА, 2002, 58.

³⁶ **об. CRO-2006-1-001 a) Croatia / b) Constitutional Court / c) / d) 07-12-2005 / e) U-I-906/2000 / f) / g) Narodne novine (Official Gazette), 2/06 / h) CODICES (Croatian, English).** უნდა აღინიშნოს, რომ ბრალდების სიმძიმე არის კრიტერიუმი, რომელიც ემყარება ერთი მხრივ სსკ-ით გათვალისწინებულ მოსალოდნელ სასჯელს და მეორე მხრივ იმ ეფექტს, რაც მას გააჩნია საზოგადოებაზე. კერძოდ, სსკ-ით გათვალისწინებულ ერთსა და იმავე ქმედებას შეიძლება სხვადასხვაგვარი გავლენა ჰქონდეს და რეაქცია მოჰყვეს სხვადასხვა ეთნიკურ ჯგუფებში. **об. <http://www.arab-niaba.org/publications/hr/jordan2/eric2-e.pdf>.**

³⁷ **об. Mamedove v Russia 7064/05, 01.06.2006; ; Scott v Spain 18.12.1996, para. 78) ;Van der Tang v Spain 17.07.1995, Series A., No 321 p.19, para 63; Tomasi v France, 27. 08.1992, No 241-A, p. 37, para 98.**

³⁸ **Caballero v the United Kingdom, 08.02.2000, para. 14.**

ბულებს პროკურორს აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ შუამდგომლობაში დაასაბუთოს მის მიერ მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიების მიზანშეწონილობა და სხვა ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზანშეუწონლობა, მიუთითოს ბრალდების არსი, აგრეთვე ნებისმიერი ინფორმაცია თუ მტკიცებულება, რომელსაც ემყარება ბრალდება, თუმცა, იმავდროულად, კოდექსი არ და ვერ მიუთითებს აღნიშნული მასალების ჩამონათვალს. „პრაქტიკული რეკომენდაციები მაგისტრატი მოსამართლეებისათვის“ მიუთითებს, რომ შუამდგომლობასთან ერთად სასამართლოს უნდა წარედგინოს შუამდგომლობის „განხილვისათვის საჭირო მასალების ასლები“, რაც გულისხმობს, მაგალითად, დაკავების ოქმის ასლს(თუ პირი დაკავებულია ან იყო), პირადი ჩხრეკის ოქმის ასლს, სხვა გადაუდებელ საგამოძიებო მოქმედებათა ოქმების ასლებს, ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემის დადგენილების ასლს, ყველა იმ წერილობითი მტკიცებულების ასლს, რაც საფუძვლად უდევს წარდგენილ ბრალდებას (ანუ, რაც მითითებულია ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემის დადგენილებაში). შესაძლებლობის შემთხვევაში სასამართლოს უნდა წარედგინოს დოკუმენტები ბრალდებულის ნასამართლობისა და 198-ე მუხლის მეოთხე ნაწილით გათვალისწინებულ გარემოებათა შესახებ. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში დამატებით კიდევ რა დოკუმენტების წარდგენაა აუცილებელი შუამდგომლობის განხილვისათვის, ანუ მოთხოვნის დასაბუთებისათვის, წყვეტს პროკურორი³⁹.

იმავდროულად, აღკვეთის ღონისძიების საკითხის გადაწყვეტისას, რეკომენდაციები ავალდებულებს მოსამართლეს, ყველა შემთხვევაში [მიუხედავად იმისა, მხარეები ხდებიან თუ არა სადავოდ რომელიმე ქვემოთ მითითებულ საკითხს], ყურადღება გაამახვილოს აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების ფაქტობრივ (მტკიცებულებითი) და ფორმალურ (საპროცესო) საფუძვლებზე, კანონის მოთხოვნების დაცვის საკითხზე:

- დაკავებისას,
- ბრალდების წარდგენისას,
- მტკიცებულებათა მოპოვება-დამაგრებისას.

თუ მხარე სადავოდ არ ხდის დაკავებისას, ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემისას ან მტკიცებულებათა მოპოვებისა და დამაგრებისას კანონის მოთხოვნათა დაცვას, სასამართლო მაინც ვალდებულია, განჩინებაში შეაფასოს, დაცულია თუ არა კანონის მოთხოვნები დაკავებისას და მტკიცებულებათა მოპოვებისა და დამაგრებისას, თუმცა, თუ სასამართლოც დარწმუნდება, რომ დარღვევა დაშვებული არ ყოფილა, მითითება ამის შესახებ შეიძლება იყოს შედარებით ტრაფარეტული. მაგრამ, თუ მხარე სადავოდ ხდის დაკავების, ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემის ან მტკიცებულებათა მოპოვებისა და დამაგრების კანონიერებას, მოსამართლემ უნდა გამოარკვეოს, თუ რაზე მითითებით, რის საფუძველზე მიიჩნევს მხარე, რომ დარღვეულია კანონი, რა მოთხოვნა იქნა დარღვეული და რაში გამოიხატა იგი.

³⁹ პრაქტიკული რეკომენდაციები სისხლის სამართლის პროცესის ძირითად საკითხებზე მაგისტრატი მოსამართლეებისთვის, გვ. 14, http://www.supremecourt.ge/default.aspx?sec_id=565&lang=1.

ასეთ შემთხვევაში მხოლოდ ტრაფარეტული მითითება, რომ კანონის მოთხოვნები არ დარღვეულა, საკმარისი არ არის, თუმცა აუცილებელი არ არის დასაბუთება იყოს ვრცელი. მთავარია, იყოს ამომწურავი და სრულყოფილად სცემდეს პასუხს მხარის მოთხოვნას. სამოტივაციო ნაწილში დასაბუთებული უნდა იყოს როგორც აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების ფაქტობრივი, ასევე ფორმალური საფუძვლების არსებობა. მაგალითად, ნიმუშის სახით სამოტივაციო ნაწილი შეიძლება ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად:

სასამართლომ განიხილა რა დაცვის და ბრალდების მხარის შუამდგომლობები, მიაჩნია, რომ ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებული უნდა იქნეს გირაო შემდეგ გარემოებათა გამო:

ბრალდებულის დაკავებისას, ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემისას, მტკიცებულებათა მოპოვებისა და დამაგრებისას არსებითი ხასიათის საპროცესო დარღვევების დაშვების ფაქტი, რაც გამოიწვევდა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებაზე უარის თქმას, საქმის მასალებით(შესაბამისი საგამოძიებო და სხვა საპროცესო მოქმედებების ოქმებით) არ დასტურდება.

ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემის დადგენილებაში მითითებული მტკიცებულებების (შეიძლება ჩამოითვალოს, მაგ., ჩხრეკის, ამოცნობის ოქმები და ა. შ.) და სხვა მასალების შესაბამისად, სახეზეა საკმარისი ფაქტობრივი საფუძვლები(საკმაო მტკიცებულებები) ბრალდებით გათვალისწინებული ქმედებისათვის ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისათვის.

ბრალდებით გათვალისწინებული ქმედების სიმძიმის(ვთქვათ, მიეკუთვნება მძიმე დანაშაულთა კატეგორიას), ხასიათის(ვთქვათ, ჯგუფურობა, ბრალდებულის როლი ქმედების ჩადენაში და ა. შ.), ბრალდებულის პიროვნების(ვთქვათ, ნასამართლობა), ასევე საქმის იმ ფაქტობრივ გარემოებათა გათვალისწინებით(ჩამოითვალოს), სასამართლოს მიაჩნია, რომ დაცვის მხარის მიერ მითითებული გარემოებები(მაგ., დადებითი დახასიათება, ოჯახური მდგომარეობა და ა. შ.) საფუძვლად ვერ დაედება ბრალდებულის მიმართ პირადი თავდებობის გამოყენებას, რადგანაც ვერ იქნება უზრუნველყოფილი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზნები და ამ ეტაპზე აღკვეთის ღონისძიების მიზნების უზრუნველყოფა შესაძლებელია ბრალდებულის მიმართ გირაოს გამოყენებით.

ახალი სსსკ სპეციფიკიდან და საკითხის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია, რეკომენდაციები ყურადღებას ამახვილებდეს არა მარტო შუამდგომლობის დასაბუთების დამაჯერებლობის საკითხზე, არამედ მიმალვის, მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის თუ ახალი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილების საფრთხეების საქმის კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებებით დასაბუთების აუცილებლობაზე და, განსაკუთრებით, თავისუფლების შეზღუდვის ვადის პროპორციულობის განსაზღვრის და მისი მონიტორინგის წესზე.

გადაწყვეტილების კანონიერება

სსს კანონმდებლობა პოლიციის და პროცესის მწარმოებელ ორგანოებს ანიჭებს ფართო დისკრეციას დაპატიმრებაზე მათი უფლების გამოყენების საკითხში, თუმცა დარღვევას ექნება ადგილი, თუ თავისუფლების შეზღუდვა უკანონოა ეროვნული კანონმდებლობის ან სტრასბურგის პრეცედენტული სამართლის მიხედვით⁴⁰. სწორედ ამიტომ, თავისუფლების ყოველგვარი შეზღუდვა უნდა იყოს არა მხოლოდ ეროვნული მატერიალური და საპროცესო კანონმდებლობის შესაბამისი⁴¹, არამედ ასევე საერთაშორისო აქტების, მათ შორის კონვენციის მე-5 მუხლის მოთხოვნების⁴² და მიზნის – თვითნებობისგან პირის დაცვის⁴³ – შესაბამისი. მიუხედავად იმისა, რომ სტრასბურგის სასამართლოს ჯერ კიდევ არ ჩამოუყალიბებია 5.1 მუხლის მიზნებისათვის „თვითნებური“ დაპატიმრების განმარტება, საერთაშორისო სასამართლოების პრაქტიკიდან გამომდინარე, თავისუფლების თვითნებური შეზღუდვა გულისხმობს არა მხოლოდ კანონის საწინააღმდეგო დაკავებას, არამედ მოიცავს არაჯეროვნების, უსამართლობის ელემენტებს და განჭვრეტადობის არარსებობას⁴⁴.

როდესაც სასწორზე პიროვნების თავისუფლებაა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იურიდიული უტყუარობის ზოგადი პრინციპის დაკმაყოფილება. მნიშვნელოვანია, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა, ისევე როგორც ხელისუფლების ფორმალური გადაწყვეტილებები და მოქმედებები, მისაღები და ერთმნიშვნელოვანი იყოს იმდენად, რომ საჭიროების შემთხვევაში, შესაბამისი რჩევის მეშვეობით, პირს შეეძლოს, მოცემულ ვითარებაში, საღი აზრის ფარგლებში, განსაზღვროს მოცემული ქმედების შედეგები⁴⁵. შეუძლებელია თავისუფლების შეზღუდვის კანონიერებაზე საუბარი, თუ თავად კანონი არ ახდენს აღნიშნული პროცედურის ამომწურავ რეგლამენტაციას⁴⁶. ამიტომ კანონმდებლობით დადგენილი თავისუფლების შეზღუდვის პროცედურა სტრასბურგის სასამართლოს მიერ ფასდება იმის მიხედვით, თუ რამდენად სრულყოფილი და დახვეწილია ის.

⁴⁰ M. W. Janis, r. S. Kay, A.W. Bradley, European Human Rights law, Text and materials, third ed. 2008, 652.

⁴¹ Communication No 702/1996, C. Mclawrence v. Jamaica (view adopted on 18 July 1997), in UN doc. GAOR, A/52/40 (vol II), pp. 230-231, para. 5.5; *Human Rights in the Administration of Justice: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers*, UNITED NATIONS, New York and Geneva, 2003, 165.

⁴² იხ. მაგალითად Bouamar v Belgium, 29.02.1988, 11 E.H.R.R.1, para 50; Winterwerp v the Netherlands, 24.10.1979, 2E.H.R.R.387, para 39; Thynne, Wilson and Gunnell v the United Kingdom 25.10.1990, 13, para 70, Amuur v France, 25.06.1996, para 50, Reports 1996-III, Moren v Germany Appl.π11364/03, 09.07.2009 para 76.

⁴³ იხ. Chahal v Uk 15.11.1996 E.H.R.R.413, para 118, Kurt v Turkey 25.05.1998, E.H.R.R.373 para 122, Weeks, 57.

⁴⁴ Albert Womah Mukong v. Cameroon, 458/1991/, 21 JULY 1994, UN Doc. CCPR/C/51/D458/1991 p. 12 UN HR Committee Communication No 458/1991, a.w.Mukong v. Cameroon (Views adopted on 21 July 1994), in UN doc. GAOR, A/49/40 (vol.II) p.181, para 9.8; იხ. ასევე Communication No 305/1988, H. van Alphen v. the Netherlands (views adopted on 23 July 1990), in UN doc. GAOR, A/45/4 (vol. II), p. 115, para 5.8.

⁴⁵ იხ. გუსინსკი რუსეთის წინააღმდეგ, № 70276/01, § 62 და §68, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2004, IV; ლადენტი პოლონეთის წინააღმდეგ, № 11036/03, § 53 და §56, 2008წ.; კავკა პოლონეთის წინააღმდეგ, №. 25874/94, § 49, 9 იანვარი, 2001; ლუკანოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ, 1997 წლის 20 მარტის სასამართლოს გადაწყვეტილება, ანგარიშები, 1997, II, § 44.

⁴⁶ Право на свободу и личную неприкосновенность, в сб. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практика ее применения- под общей ред. В.А. Туманова, Л.М. Энтина, М. изд-во НОРМА, 2002, 69.

ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს აზრით, წინასწარი პატიმრობის კანონიერებისათვის აუცილებელია დანაშაულის ჩადენის შესახებ გონივრული მტკიცებულების არსებობა, თავისუფლების შეზღუდვის მიზნის კონსტიტუციურ-სამართლებრივი ლეგიტიმურობა და შესაბამისობა წინასწარი პატიმრობის არსთან; მისი განხილვა განსაკუთრებულ ღონისძიებად, რომელიც ექვემდებარება სუბსიდიარობის პრინციპს და ზემოთ აღნიშნულ ამოცანებთან პროპორციულობა⁴⁷.

სახელმწიფო მკაცრად უნდა იცავდეს კანონიერების პრინციპს პიროვნების თავისუფლების უფლების შეზღუდვის ყველა შემთხვევაში⁴⁸, რაც თავის მხრივ გულისხმობს:

1. სსსკ პირის თავისუფლების შეზღუდვის სამართლებრივი საფუძვლის არსებობას და შესაბამისი უფლებამოსილებით აღმჭურველი ნორმის მოქმედების საზღვრების და მიზნების განსაზღვრას⁴⁹. „ბრალდებულების დაკავება კონკრეტული სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე ან კონკრეტული კანონის გარეშე, რომელიც არეგულირებს ამგვარ სიტუაციას, რის შედეგადაც მათი თავისუფლების აღკვეთა შეიძლება გაგრძელდეს უსასრულოდ და სამართლებრივი სანქციის გარეშე – ... არ შეესაბამება კანონიერებისა და თვითნებობისგან დაცვის პრინციპებს, რაც დამახასიათებელია როგორც კონვენციის, ასევე კანონის უზენაესობისათვის“⁵⁰.

2. თავისუფლების შეზღუდვის აუცილებლობას⁵¹. თვითნებურად და უკანონოდ ითვლება კანონიერი უფლებამოსილების გამოყენება, როდესაც თავისუფლების აღკვეთა არ არის აუცილებელი, თვითნებურია მისი მოტივაციის ან შედეგის ნაწილში⁵².

3. საპროცესო ნორმების მოთხოვნების დაცვას. თავისუფლების შეზღუდვა უნდა შეესაბამებოდეს სსსკ-ით დადგენილ საფუძვლებს და მიზანს თავისუფლების შეზღუდვის მთელი ვადის მანძილზე⁵³.

თავის მხრივ, საპროცესო მოთხოვნების დარღვევა, რაც იწვევს დაპატიმრების უკანონობას, პირობითად, შეიძლება რამდენიმე ჯგუფად დაიყოს:

1. თავისუფლების შეზღუდვა შეესაბამება კანონმდებლობის მოთხოვნებს მისი გადასინჯვის და სასამართლო განხილვის სტადიაზე, მაგრამ დარღვეული იყო სსსკ-ის მოთხოვნები თავისუფლების შეზღუდვის მომენტში⁵⁴.

⁴⁷ ESP-1995-2-025 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Second Chamber / d) 26-07-1995 / e) 128/1995 / f) / g) Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 22.08.1995 / h) .

⁴⁸ იხ. Brogan v UK(1988)11 EHRR 117, Engel v. the Netherlands(1976) 1EHRR 647, Askoy v Turkey(1966)23 EHRR 553.

⁴⁹ იხ. მაგალითად Lukanov v. Bulgaria,20.03.1997,24 E.H.R.R.121.

⁵⁰ რამიშვილი და კობრიძე საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი № 170406, 13.01.2009, par. 106, იხ ასევე: Gigolashvili v. Georgia, no. 18145/05, §§ 32-36, 8 July 2008; Ječius v. Lithuania, no. 34578/97, §§ 60-64, ECHR 2000 IX; Grauslys v. Lithuania, no. 36743/97, §§ 39-41, 10 October 2000; Baranowski v. Poland, no. 28358/95, §§ 53-58, ECHR 2000 III; Khudoyorov v Russia, appl. №6847/02, 08.11.2005, §§ 146-147).

⁵¹ Human Rights in the Administration of Justice: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers, UNITED NATIONS, New York and Geneva, 2003, 166.

⁵² იხ. Caballero v. the United Kingdom, 08.02.2000 ; Y. Aydin, The delimitation of the scope of one of the guarantees of personal security set out in the European Convention on Human Rights, 7.

⁵³ იხ. მაგალითად Assanidze v. Georgia 08.04.2004 appl. №71503/01.

⁵⁴ იხ. Van Der Leer v The Netherlands (Series A, NO 170; Application No 11509/85) ECHR (1990) 12 EHRR 567, 7 BMLR 105, 21.02. 1990.

2. თავისუფლების შეზღუდვა კანონიერი იყო დაკავების მომენტში, მაგრამ მოგვიანებით აღარ არსებობდა მისი გამოყენების სამართლებრივი საფუძველი⁵⁵. მაგალითად, თავისუფლების შეზღუდვის პროცესში ადგილი ჰქონდა სსსკ-ის მოთხოვნათა არსებით დარღვევას ან ვადის არამართლზომიერად გაგრძელებას⁵⁶.

3. თავისუფლების შეზღუდვა კანონიერია მისი საფუძვლების და განხორციელების პროცედურის თვალსაზრისით, მაგრამ მისი მიზანი უკანონოა – დაუშვებელია კანონიერი ძალაუფლების გამოყენება არაკანონიერი მიზნის მისაღწევად⁵⁷, თავისუფლების შეზღუდვა სსსკ-ის საფუძველზე, თუ არ არსებობს აღნიშნული კანონის სათანადოდ განხორციელების განზრახვა⁵⁸, თუ მიზნად ისახავს ახალი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილებას, რაც წარმოადგენს სასჯელის მიზანს, რომელიც პირს უნდა დაეკისროს მხოლოდ სამართლიანი სასამართლო განხილვის და სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე⁵⁹, გამოიყენება სადამსჯელო⁶⁰ ან სხვა მიზნებისათვის⁶¹.

ამდენად, პატიმრობა შეიძლება გამოყენებული იქნეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც არსებობს ალბათობის მაღალი ხარისხი, რომ პირი დამნაშავედ იქნება ცნობილი მისთვის შერაცხულ ქმედებაში და მას შეეფარდება სასჯელი⁶².

4. დარღვეულია თანაზომიერების პრინციპი⁶³.

სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ „კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, პატიმრობის კანონიერების კონცეფცია არ შემოიფარგლება კანონით გაწერილი საპროცესო მოთხოვნების შესრულებით. ეს ასევე შეეხება იმ ეჭვის გონივრულობას, რის საფუძველზეც განხორციელდა დაპატიმრება, იმ მიზნის კანონიერებას, რა მიზანსაც ემსახურება დაპატიმრება და მის დასაბუთებულობას⁶⁴.

⁵⁵ Broniowski v. Poland, 22.06.2004, 40 E.H.R.R.21.

⁵⁶ იხ. *K.-F. v. Germany*, 27.11.1997 ; *Engel and others v. the Netherlands*, 05.06.1976; *Labita v. Italy* 06.04.2000.

⁵⁷ იხ. *Bozano v. France*, 18.12.1996, *Kabulov v. Ukrain* (2005), para 51; *Winterwerp v Netherlands* (1979) 2 EHRR 387, para 37-39; Джереми Мак-Брайд, Реализация права личности на свободу: статья 5 Европейской конвенции о защите прав человека, Право на свободу и личную неприкосновенность: европейские стандарты и российская практика / Под общ. ред. А. В. Демановой. — Екатеринбург: Изд-во Урал ун-та, 2005. — 198 с. (Международ. защита прав человека; Вып. 3), გვ. 9.

⁵⁸ იხ. *Jėčius v. Lithuania* (Appl. No. 34578/97, 31 July 2000, *Ciulla v. Italy*, 22.02.1989.

⁵⁹ ESP-2000-1-008 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Plenary / d) 17-02-2000 / e) 47/2000 / f) / g) *Boletín oficial del Estado* (Official Gazette), 66, 17.03.2000, 66-71 / h) CODICES (Spanish).

⁶⁰ Ch. Morgenstern, Pre-trial/remand detention in Europe: Facts and Figures and the Need for Common Minimum Standards, ERA Forum, N9(2009), 538. დაპატიმრება გამოყენებული იქნება განსაკუთრებული ღონისძიების სახით და არასოდეს იქნება საავალდებულო ან გამოყენებული დასჯის მიზნებისათვის—“*Recommendation No. R(80) 11 of the Committee of Ministers of the Council of Europe concerning Custody Pending Trial, Recommendation Rec(2006)13 of the Committee of Ministers to member states on the use of remand in custody, the conditions in which it takes place and the provision of safeguards against abuse (Adopted by the Committee of Ministers on 27 September 2006 at the 974th meeting of the Ministers’ Deputies)*.”

⁶¹ ლ.იზორია, კ. კორკელია, კ. კუბლაშვილი, გ.ხუბუა, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, მერიდიანი, 2005, 105.

⁶² CRO-2007-3-012 a) Croatia / b) Constitutional Court / c) / d) 20-12-2007 / e) U-III-4286/2007 / f) / g) *Narodne novine* (Official Gazette), 1/08 / h) CODICES (Croatian, English).

⁶³ იხ. *Steel and others v the United Kingdom*, 23.09.1998 §54 reports 1998-VII.

⁶⁴ რამიშვილი და კობრიძე საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი № 170406, 13.01.2009, §124.

ამდენად, თავისუფლების შეზღუდვა კანონიერად ჩაითვლება იმ შემთხვევაში, თუ

- ქმედება, რომელიც წარმოადგენს დაკავების საფუძველს. წარმოადგენს საქ. სსკ-ით დასჯად ქმედებას⁶⁵;
- არსებობს დაკავებული პირის მიერ ზ/ა ქმედების ჩადენის შესახებ დასაბუთებული ვარაუდი;
- არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი პირის მხრიდან მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის საფრთხის თაობაზე;
- პირის დაკავების მიზანია მისი წარდგენა სასამართლოსთვის.

დასაბუთებული ვარაუდი

საერთაშორისო სამართალი და საქართველოს კანონმდებლობაც სს პროცესში პირის მიმართ საპროცესო იძულების ღონისძიების სახით თავისუფლების შეზღუდვას ძირითადად 2 შემთხვევაში ითვალისწინებს – როგორც დანაშაულის ჩადენის წინ, ასევე ჩადენის შემდეგ და ორივე მათგანს დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტს უკავშირებს.

პირველი, პოლიციის მიერ განხორციელებული დაკავება, რაც მიზნად ისახავს გამოძიების ჩატარების და საქმეზე სამართალწარმოების აუცილებლობისას მტკიცებულებების შეგროვების ხელშეწყობას. ამ შემთხვევაში დაკავებული პირი დაუყოვნებლივ უნდა წარედგინოს მოსამართლეს.

მეორე შემთხვევა უკავშირდება პროცესში მოსამართლის შემოსვლის შემდგომ განხორციელებულ დაპატიმრებას, რომლის მიზანია საქმეზე გამოძიების გაგრძელებისათვის დაპატიმრებული პირის დატოვება საგამოძიებო ორგანოების განკარგულებაში. ამ დროს დაპატიმრებულ პირს გააჩნია უფლება საქმის გონივრულ ვადაში განხილვაზე ან გათავისუფლებაზე, თუ მოტივები, რაც საფუძველად დაედო მის დაპატიმრებას აღარ არსებობს⁶⁶.

მიუხედავად იმისა, რომ სტრასბურგის პრეცედენტული სამართალი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს 5.1.გ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ თავისუფლების შეზღუდვის თითოეულ საფუძველს, იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას მიაჩნ დასაბუთებული ვარაუდის [„გონივრული ეჭვის“] სტანდარტზე ამახვილებს.

რა შემთხვევაში ჩაითვლება ვარაუდი საფუძველიანად, გარემოებების რა რაოდენობა უნდა იქნეს დამტკიცებული ან რას უნდა ეხებოდეს იგი იმისათვის, რომ მიჩნეული იქნეს საფუძველიანად, საჭიროა თუ არა პირის თავისუფლების შეზღუდვისათვის მტკიცებულებების

---

⁶⁵ იხ. Lukanov v. Bulgaria, 20.03.1997, 24 E.H.R.R.121.

⁶⁶ М. де Сальвия, Право на свободу и личную неприкосновенность, в сб. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практика ее применения- под общей ред. В.А. Туманова, Л.М. Энтина, М. изд-во НОРМА, 2002, 62.

იმ მოცულობით წარდგენა, რაც დაამტკიცებდა მის მონაწილეობას დანაშაულში? ეს არის ის კითხვები რაც უკავშირდება დაკავების გამოყენებას.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საქ. კანონი პოლიციის შესახებ, ისევე როგორც სსსკ, ითვალისწინებს პირის მიმართ საპროცესო იძულების ღონისძიების გამოყენების შესაძლებლობას მხოლოდ დასაბუთებული ვარაუდის საფუძველზე, რომ პირი მიიმალება, არ გამოცხადდება სასამართლოში, გაანადგურებს საქმისათვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას ან ჩაიდენს ახალ დანაშაულს. სსსკ მე-3 მუხლის თანახმად კი, დასაბუთებულ ვარაუდად ითვლება „ფაქტების ან ინფორმაციის ერთობლიობა, რომელიც მოცემული სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა ერთობლიობით დააკმაყოფილებდა ობიექტურ პირს, რათა დაესკვნა პირის მიერ დანაშაულის შესაძლო ჩადენა, კოდექსით პირდაპირ გათვალისწინებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისთვის ან/და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისთვის გათვალისწინებული მტკიცებულებითი სტანდარტი“.

კონვენცია დაკავების/დაპატიმრების უფლების მიმნიჭებელი ექვსის ხასიათთან დაკავშირებით აუცილებლად მიიჩნევს შემდეგი სამი გარემოების არსებობას: დანაშაულის ჩადენას, დასაბუთებული ვარაუდის არსებობას იმის თაობაზე, რომ აუცილებელია დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილება; მიმაღვის საფრთხე⁶⁷. აშშ კონსტიტუციის მე-4 შესწორების თანახმად, დაუშვებელია პირის თავისუფლების შეზღუდვა დასაბუთებული ვარაუდის გარეშე, რაც უნდა ემყარებოდეს იმ ფაქტებსა და გარემოებებს რაც არსებითი და საკმარისია კეთილგონიერი ადამიანის დარწმუნებისათვის იმაში, რომ [ბრალდებულმა] ჩაიდინა ან იდენს დანაშაულს⁶⁸. აღნიშნული თავის მხრივ გულისხმობს, რომ ვარაუდი უნდა ეხებოდეს:

1. ისეთი ქმედების ჩადენას, რომელიც შეიცავს სსკ-ით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებს⁶⁹. თუმცა არ გულისხმობს დანაშაულის ჩადენის ფაქტის უდავოდ დადგენას.

2. თავისუფლებაშეზღუდული პირის მიერ აღნიშნული დანაშაულის ჩადენას; ვინაიდან, „თუ არ არსებობს სავარაუდო დანაშაული, არ არსებობს დაკავების მთავარი მიზანი – მართლმსაჯულების განხორციელება, ანუ პირის დაკავება იმ დროს, როდესაც სახეზე არ არის დანაშაული, არ ემსახურება ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას. ამავდროულად, თუ სახეზეა დანაშაულის ფაქტი, მაგრამ არ არსებობს პირის კავშირი ამ დანაშაულთან, მისი დაკავება, ასევე, არ არის მიმართული ლეგიტიმური მიზნის მიღწევისაკენ“⁷⁰.

3. ვინაიდან საქართველოს სსსკ-ის 171-ე მუხლის პირველი ნაწილი დაკავების გამოყენებას უშვებს იმ დანაშაულების შემთხვევაში, რომლისთვისაც კანონი ითვალისწინებს სასჯელს თავისუფლების აღკვეთის სახით, ამიტომ „დაკავებაზე უფლებამოსილი პირი არა მხოლოდ დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ პირის მიერ, რომელსაც აკავებს, ჩადენილია

⁶⁷ იქვე, გვ.59.

⁶⁸ M. W. Janis, r. S. Kay, A.W. Bradley, European Human Rights law, Text and materials, third ed. 2008,700.

⁶⁹ იხ. მაგალითად, *Lukanov v. Bulgaria* 20.03.1997, 24E.H.R.R.121, *Steel and others v the United Kingdom*, 23.09.1998 §54 reports 1998-VII, Y. Aydin, The delimitation of the scope of one of the guarantees of personal security set out in the European Convention on Human Rights, p. 6.

⁷⁰ საქ. საკ. სასამართლოს გადაწყვეტილება №2/1/415,06.04.2009.

დანაშაული, არამედ უნდა შეეძლოს გაარკვიოს, რომ ისეთი დანაშაულია სახეზე, რომლისთვისაც სისხლის სამართლის კოდექსი ითვალისწინებს სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთას⁷¹.

4. პირის მიმალვას, სასამართლოში გამოუცხადებლობას, საქმისათვის მნიშვნელოვანი ინფორმაციის განადგურებას ან ახალი დანაშაულის ჩადენას.

ვინაიდან ეჭვი და ვარაუდი ადამიანის სუბიექტური დამოკიდებულებაა და არ არის კანონმდებლის მიერ ამომწურავად განსაზღვრადი კატეგორია, გაჩნდება თუ არა ის, დამოკიდებულია, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მთელი რიგი ობიექტური და სუბიექტურ გარემოებების ერთობლიობაზე.

საქ. სსსკ არ ითვალისწინებს „დასაბუთებული ვარაუდის“ საფუძვლების ჩამონათვალს. ისინი შესაძლოა სხვადასხვაგვარი იყოს, თუმცა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ეჭვი კეთილსინდისიერად არის წარმოსობილი, იგი უნდა იყოს პირველ რიგში ობიექტური, გონივრული, საფუძვლიანი და ეჭვის მიმტანს განაწყობდეს იმ შეგნებით, რომ პირმა ჩაიდინა დანაშაული. დაუშვებელია პირის თავისუფლებაში ჩარევა მხოლოდ სუბიექტურ განწყობაზე დამყარებული ვარაუდის საფუძველზე⁷². მხოლოდ ის გარემოება, რომ პირი შეიძლება მიიმალოს, სსსკ ჩამოთვლილ დაკავების სხვა საფუძვლებისგან განსხვავებით, ვერ წარმოსობს ეჭვს, რომ მან ჩაიდინა დანაშაული⁷³. საგამოძიებო ორგანოებმა აღკვეთის ღონისძიების სახით დაპატიმრების გამოყენების შესახებ შუამდგომლობაში უნდა მიუთითონ ის მტკიცებულებები, რომლებიც საკმარისია „ბრალდების წარდგენისათვის და მით უმეტეს დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალდებულად ცნობისათვის“⁷⁴. „დასაბუთებული ვარაუდის“ მოთხოვნა დაკმაყოფილებულია, თუკი არსებობს ფაქტები ან ინფორმაცია, რომელთა საფუძველზეც მიუკერძოებლად შეიძლება ისეთი დასკვნის გამოტანა, რომ ბრალდებულს შეეძლო დანაშაულის ჩადენა. ამიტომაც ბრალდებულის ბრალეულობის დამადასტურებელი მტკიცებულება არ მოითხოვება⁷⁵, თუმცა „პოლიცია არ არის ვალდებული, ჰქონდეს მტკიცებულებები იმ რაოდენობით, რაც საკმარისია სასამართლო განხილვისას უდანაშაულობის პრეზუმციის დაძლევისათვის 6.2. მუხლის შესაბამისად“⁷⁶, არ ნიშნავს, რომ მტკიცებულებები საკ-

---

⁷¹ იქვე.

⁷² იმავდროულად აღსანიშნავია ნიკოლაიშვილის საქმე, სადაც ბრალდებულის მიმართ დაპატიმრების გამოყენება სასამართლომ კონვენციის დარღვევად მიიჩნია, ვინაიდან „სააპელაციო სასამართლომ, სასჯელის სიმკაცრესთან დაკავშირებული არგუმენტის მოყვანის გარდა, განმცხადებლის წინასწარი დაკავება გაამართლა და მიუთითა ამავე პერიოდში განმცხადებლის ძმის წინააღმდეგ აღძრული მკვლელობის საქმის მიმდინარე გამოძიებაზე, რომელსაც ამ საქმესთან არანაირი კავშირი არ ჰქონდა. ამგვარი განხილვა არა მხოლოდ შეუსაბამო იყო კონვენციის 5 § 3 მუხლის საფუძველზე განმცხადებლის დაკავების გონივრულობის შეფასების მიზნებისათვის, არამედ ასევე გვერდს უვლიდა კონვენციის 5 § 1 (c) მუხლში დაშვებული გამონაკლისის არსს. რაც შეეხება სააპელაციო სასამართლოს მიმართებას განმცხადებლის „არაგულწრფელობის“ მიმართ, ეს დაუსაბუთებელი განცხადებაა, რომელიც ამ საქმეში არსებულ კონკრეტულ გარემოებებს არ ეფუძნება“ [§74].

⁷³ იქვე საქ. საკ. სასამართლოს გადაწყვეტილება №2/1/415,06.04.2009.

⁷⁴ *ob. Brogan v. the United Kingdom* 24.11.1988, 11 E.H.R.R.117., *Murray v. the United Kingdom* 28.10.1994, 19 E.H.R.R. 193.

⁷⁵ სლოვაკეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 10-07-2002, თ. მამუკლაშვილი, რ. ტუშური, ევროპის ქვეყნების საკონსტიტუციო სასამართლოების გადაწყვეტილებები ადამიანის ძირითად უფლებებთან დაკავშირებით, თბილისი, 2004, 129-130.

⁷⁶ M. W. Janis, r. S. Kay, A.W. Bradley, *European Human Rights law, Text and materials*, third ed. 2008, 652.

მარისი უნდა იყოს პირის მსჯავრდების ან მისი ბრალის დადასტურებისათვის⁷⁷. უფრო მეტიც, განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულთან, მაგ., ტერორიზმთან მიმართებით, სტრასბურგის სასამართლო „დასაბუთებულობის უფრო დაბალ ხარისხს“ იყენებს⁷⁸. თუმცა ეს არ ამართლებს დასაბუთებულობის ცნების იმგვარ ვიწრო გაგებას, როდესაც ირღვევა პიროვნების თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით უზრუნველყოფილი გარანტიები⁷⁹.

ამდენად, ვარაუდი დასაბუთებულია, თუ არსებობს ობიექტური ბმა დანაშაულსა და დაკავებულ პირს შორის, ობიექტური გარემოებები, მონაცემები, რომლებიც შექმნის იმის ვარაუდის საფუძველს, რომ ჩადენილია დანაშაული და ეს დანაშაული ჩადენილია სწორედ იმ პირის მიერ, რომელსაც აკავებენ. „გქონდეს საფუძვლიანი ეჭვი“, ნიშნავს იმგვარი ფაქტებისა და ინფორმაციის არსებობას, რაც დააკმაყოფილებდა ობიექტურ დამკვირვებელს, რომ პირმა ჩაიდინა დანაშაული. თუმცა, რა შეიძლება ჩაითვალოს „საფუძვლიანად“, დამოკიდებულია საქმის ყველა გარემოებაზე⁸⁰. იმავდროულად, ეჭვის [ვარაუდის] საფუძვლიანობის ერთ-ერთ აუცილებელ ელემენტს წარმოადგენს მისი სანდოობა და *bona fides*⁸¹. მსგავსი მიდგომა ბრინეგარის საქმეში ჩამოაყალიბა აშშ-ის უზენაესმა სასამართლომ: „საფუძვლიანი ეჭვი სახეზეა მაშინ, როცა ფაქტები და გარემოებები, ... რომლის თაობაზეც სამართალდამცავ პირს გააჩნია გონივრულად სარწმუნო ინფორმაცია, რომელიც არის თავისთავად საკმარისი, რათა გონივრულად წინდახედულმა ადამიანმა დაიჯეროს, რომ დანაშაული იქნა ჩადენილი ან სჩადიან“⁸².

აშშ-ის უზენაესმა სასამართლომ პოლიციის ოფიცრის ქმედების გონივრულობის შესაფასებლად საჭიროდ მიიჩნია ფოკუსირება ხელისუფლების ინტერესზე, რასაც უნდა გაემართლებინა ოფიცრის ჩარევა მოქალაქის კონსტიტუციით დაცულ ინტერესებში. თავისი მოქმედების გამართლებისთვის პოლიციის ოფიცრს უნდა მიეთითებინა კონკრეტული და დასახელებადი ფაქტები, რაც ერთად აღებული ქმნიდა ამ ფაქტების საფუძველზე იმგვარი რაციონალური დასკვნების გაკეთების საშუალებას, რომელიც გაამართლებდა ჩარევას. სასამართლოს აზრით, ჩარევის გონივრულობის შეფასებისას მოსამართლეს უნდა ეხელმძღვანელა ობიექტური სტანდარტით: ჩარევის მომენტში ოფიცრისათვის ცნობილი ფაქტები თუ დაარწმუნებდა გონივრულად წინდახედულ ადამიანს ჩარევის აუცილებლობაში⁸³. იმავდროულად, დასაბუთებული ვარაუდის „მოთხოვნა დაკმაყოფილებული უნდა იყოს დაკავების მომენტში, მაგრამ, თუ თავისუფლების შეზღუდვა გრძელდება, დაკავების შესახებ ტესტი იცვლის თავის ხასიათს“⁸⁴.

⁷⁷ იქვე, იხ. ასევე M. W. Janis, r. S. Kay, A.W. Bradley, European Human Rights law, Text and materials, third ed. 2008, 608, 652.

⁷⁸ **В.Золотых**, Заключение Под Стражу По Решению Суда», Интернет-журнал Ассоциации юристов Приморья «ЗАКОН» <http://proknadzor.ru/> Обобщение практики применения ст. 108 УПК РФ.

⁷⁹ ადამიანის უფლებები და პოლიცია, პრაქტიკული კურსი, ადამიანის უფლებათა საინფორმაციო ცენტრი, სტრასბურგი, 1998წ., 40.

⁸⁰ Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom 30.08.1990, 14 E.H.R.R.108.

⁸¹ Murray v. United Kingdom, 28.10.1994, 19 E.H.R.R.193.

⁸² Brinegar v. United States, 338 U.S. 160, 68 S.Ct. 1302 (1949).

⁸³ Terry v. Ohio, 392 U.S. 1 (1968).

⁸⁴ M. W. Janis, r. S. Kay, A.W. Bradley, European Human Rights law, Text and materials, third ed. 2008, 652.

შესაბამისად, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ თავისუფლების შეზღუდვას ადგილი აქვს დანაშაულის ჩადენამდე, დაუშვებელია, თავისუფლების აღკვეთას საფუძვლად დაედოს წინასწარ ჩამოყალიბებული შეხედულება, აზრი⁸⁵ ან შიში იმისა, თუ რა შეიძლება მოჰყვეს ასეთ ქმედებას. პირის მიერ წარსულში დანაშაულის ჩადენის ფაქტი, მართალია, შეიძლება იყოს ვარაუდის წარმოშობის მიზეზი, მაგრამ ის არ უნდა იყოს ერთადერთი საფუძველი⁸⁶ და უნდა უკავშირდებოდეს პირის მიერ ამჟამად განხორციელებულ მოქმედებებს⁸⁷.

მით უმეტეს, დაუშვებელია თავისუფლების შეზღუდვის გამოყენება სათანადო მტკიცებულებების მოძიების გარეშე, შაბლონურ ფორმულირებებზე დაყრდნობით. სტრასბურგის სასამართლომ დაუშვებლად მიიჩნია მოსამართლეების მიერ ბლანკების შევსების პრაქტიკა მათში თავისუფლების შეზღუდვის შაბლონურ არგუმენტაციაზე მითითებით. კერძოდ, სტრასბურგის სასამართლომ მე-5 მუხლის დარღვევა დაადგინა საქმეში ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ, სადაც ბრალდებულის მიმართ დაპატიმრების გამოყენება მოსამართლემ დასაბუთებულად მიიჩნია შემდეგ გარემოებებზე დაყრდნობით: „[დაპატიმრების მოთხოვნის მართლზომიერების და მხარეთა შუამდგომლობის განხილვის შედეგად მივედი დასკვნამდე, რომ შეგროვებული სამხილები [მითითება 2003 წლის ივნისსა და ივლისში მოპოვებულ სამხილზე. იხილეთ პუნქტი 18] აღძრავს საკმარის ეჭვს, რომ გიორგი ნიკოლაიშვილმა სადავო სამართალდარღვევა ჩაიდინა. სამხილი მოპოვებულია სისხლის სამართლის პროცედურების დაცვით. გიორგი ნიკოლაიშვილის დაკავება და მისთვის ბრალის წაყენება საპროცესო კანონის დაცვით მოხდა. მიმაჩნია, რომ [მითითება პროკურორის სახელზე] პროკურორის მიერ დაპატიმრების მოთხოვნა დასაბუთებულია და შესაბამისი საკანონმდებლო საფუძველი გააჩნია. აქედან გამომდინარე, ნაკლებად საშიშ დანაშაულში ბრალდებული გ. ნიკოლაიშვილის გათავისუფლების შემთხვევაში, მის მიერ სიმართლის დადგენის შეფერხება ან გამოძიებისათვის და სასამართლოსთვის თავის აცილება დასაბუთებულია...“

სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ „სამართალწარმოების ჯეროვნად განხორციელების მიზნით, ეროვნულმა სასამართლო ინსტანციებმა საკმარისი სიზუსტით უნდა განსაზღვრონ ის მოტივები, რომლებსაც ისინი თავიანთ გადაწყვეტილებებში ეყრდნობიან⁸⁸... თუმცა ეს არ შეიძლება გაგებულ იქნეს თითოეულ არგუმენტზე დეტალური პასუხის გაცემის მოთხოვნად⁸⁹.

ამდენად, დაკავების/დაპატიმრების გამოყენებისათვის სსსკ მოითხოვს გარკვეული კავშირის დადგენას თავისუფლება აღკვეთილ პირსა და იმ მოქმედებას შორის, რომელიც, სავარაუდოდ, წარმოადგენს დანაშაულს, ასევე საკმარისი საფუძვლის არსებობას იმის

⁸⁵ იხ. *Caballero v United Kingdom*, 8.2.2000 (application π 32819/96).

⁸⁶ *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom* 30.08.1990, 14 E.H.R.R.108.

⁸⁷ იხ. *K.-F. v. Germany*, 27.11.1997, 26 E.H.R.R.390, *Punzelt v. the Czech Republic* 25.04.2000.

⁸⁸ ჯღარკავა საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი № 7932/03, 24.02.2009წ პარ. 71, ix. *aseve García Ruiz c. Espagne* [GC], no 30544/96, § 26, CEDH 1999-I; *Ruiz Torija c. Espagne*, arrê du 9 décembre 1994, série A no 303-A, § 29; *Higgins et autres c. France*, 19 février 1998, § 42, *Recueil* 1998-I.

⁸⁹ ჯღარკავა საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი № 7932/03, 24.02.2009წ პარ.71; *aseve (Van de Hurk c. Pays-Bas)*, 19 avril 1994, § 61, série A no 288).

მტკიცებისათვის, რომ ეს ქმედება შეიცავს იმ სავარაუდო დანაშაულის ნიშნებს, რომლის-თვისაც სსსკ ითვალისწინებს აღკვეთის ღონისძიების სახით დაპატიმრების გამოყენების შესაძლებლობას⁹⁰ და მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის საფრთხის შექმნის⁹¹ შესახებ დასაბუთებული ვარაუდის არსებობას. მაგრამ ეს საფუძვლები ვიწროდ უნდა იქნეს ინტერპრეტირებული, ვინაიდან ისინი წარმოადგენენ გამონაკლისს პიროვნების თავისუფლების საბაზისო გარანტიიდან⁹².

დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტი უზრუნველყოფს პირისათვის თავისუფლების შეზღუდვის დასაშვებობას ვარაუდის საფუძვლიანობის შემთხვევაში და გამორიცხავს თვითნებობას, წარმოადგენს პირის თავისუფლების თვითნებური შეზღუდვისაგან დაცვის მნიშვნელოვან ნაწილს⁹³.

1. პირის მიმალვის საფრთხე

მიმალვის საფრთხე მიეკუთვნება სასამართლოების მიერ დაპატიმრების გამოყენების ერთ-ერთ მთავარ და ყველაზე ხშირად გამოყენებად საფუძველს. იგი უფრო მეტად ემყარება სამართალდარღვევის სერიოზულობას და სასჯელის სიმკაცრეს, ვიდრე ობიექტურ მონაცემებს და ცნობებს, რომლებიც მოგვცემდნენ საფუძველს მიმალვის რეალური საფრთხის არსებობაზე ვარაუდისათვის⁹⁴.

„მიმალვა გულისხმობს მომავალ საფრთხეს, რომ პირი თავს აარიდებს გამოძიებას და სასამართლოს. მიმალვა თავის თავში ასევე მოიცავს საფრთხეს, რომ პირი გააგრძელებს დანაშაულებრივ საქმიანობას, ჩაიდენს დანაშაულს თუნდაც იმისათვის, რომ ხელში არ ჩაუვარდეს საგამოძიებო ორგანოებს, გაანადგურებს მტკიცებულებებს, თუ მიეცემა ამის საშუალება. საბოლოო ჯამში, უკიდურესად გართულდება, თუ საერთოდ შეუძლებელი არ გახდება, შესაბამისი პირის მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელება⁹⁵.

არ არსებობს პირის მიმალვის საფრთხის დასადგენი ზოგადი კრიტერიუმები და საფრთხის არსებობა საქმის ყველა გარემოების ანალიზის, ყოველი კონკრეტული ფაქტის შეფასების საფუძველზე უნდა დადგინდეს⁹⁶. კერძოდ, მიმალვის საფრთხის არსებობის შესაფასებლად აუცილებელია პირისათვის შერაცხული ქმედების არსის და სიმძიმის, მოსალოდნელი სასჯელის სიმკაცრის, საქმის ფაქტობრივი გარემოებების და ბრალდებულის პიროვნული

⁹⁰ Lukanov v. Bulgaria 20.03.1997, 24E.H.R.R.121.

⁹¹ გულისხმობს მიმალვას და სასამართლოში გამოცხადებისათვის თავის არიდებას, შემდგომ დანაშაულებრივ საქმიანობას, ახალი დანაშაულის ჩადენას, მტკიცებულებათა მოპოვებისათვის და განაჩენის აღსრულებისათვის საფრთხის შექმნას.

⁹² იხ. Kurt v Turkey 25.05.1998 E.H.R.R. 373, para 122, mutatis mutandis, Quinn v France, 22.03.1996, E.H.R.R. 529 para 42.

⁹³ *Human Rights in the Administration of Justice: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers*, UNITED NATIONS, New York and Geneva, 2003, 174.

⁹⁴ М. де Сальвия, Право на свободу и личную неприкосновенность, в сб. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практика ее применения- под общей ред. В.А. Туманова, Л.М. Энтина, М. изд-во НОРМА, 2002, 66.

⁹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება №2/1/415, 06.04.2009.

⁹⁶ იხ. Letellier v. France 26.06.1991, 14 E.H.R.R. 83.; Yağcı and Sargin v. Turkey(1995) (Appl. No. 16419/90 and 16426/90, 8.06.1995.

მხასიათებლების გათვალისწინება. უნდა გადაისინჯოს ის გარემოებები, რომელთა გამოც პირი შეიძლება მიიმალოს. იმავდროულად, დროის გასვლასთან და წინასწარი დაკავების ადგილას გატარებული ვადის ხანგრძლივობასთან ერთად⁹⁷, კლებულობს მიმალვის საფრთხეც. პირობები, რომლებიც საფუძვლად დაედო დაპატიმრების შესახებ თავდაპირველ გადაწყვეტილებას, ვადის გაგრძელების მომენტისათვის შეიძლება შეიცვალოს, რადგან დროთა განმავლობაში შეიძლება წარმოიშვას გარემოებები, რომლებიც ამცირებენ პირის მიმალვის საშიშროებას⁹⁸. სწორედ ამიტომ აუცილებელია გადაწყვეტილების დასაბუთება საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე მითითებით, რათა მოგვიანებით შესაძლებელი გახდეს იმის განსაზღვრა, მოცემულ კონკრეტულ ვითარებაში დროის გასვლამ თუ შეიძლება უზიძვოს ბრალდებულს მიმალვისკენ. დაბოლოს, ის ფაქტი, რომ ბრალდება უკვე ჩამოყალიბებულია არ ქმნის საკმარის საფუძველს მიმალვის საფრთხის რეალურობისათვის, რადგან პატიმრობის ვადის გაგრძელება შეიძლება გამართლებული იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს ბრალდებები გამყარებულია სერიოზული ხასიათის მსჯავრდებით, რაც კვლავაც სააპელაციო გასაჩივრების საგანს წარმოადგენს⁹⁹.

იმავდროულად, მიმალვის საფრთხეს არ ქმნის არც სახ. საზღვრის დაუბრკოლებლად გადაკვეთის შესაძლებლობის არსებობა, რაც დღესდღეობით საკმაოდ გამარტივებულია ცალკეულ სახელმწიფოებთან უვიზო მიმოსვლის არსებობის ან ვიზის სახ. საზღვარზე მიღების შესაძლებლობის პირობებში. ამიტომ ამ ტიპის საფრთხის რეალურობის განსაზღვრისათვის აუცილებელია, რომ ბრალდებულის პიროვნების მხასიათებელი ყველა სხვა გარემოება ან ადასტურებდეს მიმალვის საფრთხის არსებობას, ან ამ საფრთხეს ამცირებდეს იმ მინიმუმადე, რაც გაუმართლებელს გახდის თავისუფლების შეზღუდვის გამოყენებას¹⁰⁰. მით უმეტეს, რომ მიმალვის საფრთხეს დროის ხანგრძლივობასთან ერთად ახასიათებს კლების ტენდენცია¹⁰¹.

სკეტიური ტიპის დასაბუთება რწმენისა, რომ ბრალდებული შეიძლება მიიმალოს, რაც ემყარება მცირე ოდენობის მტკიცებულებებს, შესაძლოა საკმარისი იყოს თავდაპირველი ვადით პირის თავისუფლების შეზღუდვისათვის, მაგრამ არა მას შემდეგ, რაც წარმოიქმნა დამატებითი მტკიცებულებების მოძიების შესაძლებლობა¹⁰².

დაუსაბუთებლად და ბრალდებულის თავისუფლებაზე უფლების ხელყოფად მიიჩნევა ბრალდებულის მიმალვის საფრთხის შეფასება მხოლოდ ჩადენილი ქმედების სიმძიმის საფუძველზე¹⁰³, თუ არ ხდება საქმესთან დაკავშირებული სხვა გარემოებების გათვალისწინება.

⁹⁷ იხ. Melnikova v. Russia 2007, ECHR Application π24552/02 (21.06.2007).

⁹⁸ ESP-1995-2-025 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Second Chamber / d) 26-07-1995 / e) 128/1995 / f) / g) Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 22.08.1995 / h) .

⁹⁹ ESP-1997-1-008 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Second Chamber / d) 07-04-1997 / e) 66/1997 / f) / g) Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 114, 13.05.1997, 23-28 / h) .

¹⁰⁰ Yagci et Sargin 52, Mansur, 55.

¹⁰¹ М. де Сальвия, Право на свободу и личную неприкосновенность, в сб. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практика ее применения- под общей ред. В.А. Туманова, Л.М. Энтина, М. изд-во НОРМА,2002, 66.

¹⁰² Makarova v Russia 15217/07. 12 March 2009.

¹⁰³ მაგალითად, აშშ-ის ზოგიერთი შტატი ითვალისწინებს დანაშაულის სიმძიმეს როგორც დაპატიმრების გამოყენების ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან საფუძველს. აღნიშნული უკავშირდება ბრალდებულის მიმალვის პრეზუმფციას ან

ნება, როგორცაა ბრალდებულის ნასამართლობა, ციხეში გატარებული დროის გავლენა ბრალდებულზე და სხვა¹⁰⁴. რეციდივის საფრთხის არსებობის დადასტურებისათვის არ არის საკმარისი მხოლოდ წინა ნასამართლეობაზე მითითება¹⁰⁵. არ შეიძლება მიმალვის საფრთხის შეფასება არც მხოლოდ ბრალდებულისათვის მოსალოდნელი სასჯელის სიმკაცრით ან შესაბამის სამართალდარღვევასთან დაკავშირებული ზოგადი სოციალური საფრთხით, რასაც მნიშვნელობა აქვს მხოლოდ სასჯელის ერთ-ერთი მიზნის – ზოგადი პრევენციისათვის და გულისხმობს სასამართლოს ვალდებულებას, ჯერ დაადგინოს ბრალდებულის ბრალეულობა სასამართლო განხილვის გზით, რომლის მსვლელობისას დაცული იქნება სასამართლო განხილვის მიუკერძოებლობა და ბრალდებულის უფლებები¹⁰⁶. სწორედ ამიტომ, მიმალვის საფუძვლით დაპატიმრების ვადის გაგრძელების მიზანშეწონილობის საკითხის განხილვისას აუცილებელია მხედველობაში იქნეს მიღებული ისეთი გარემოებები, როგორებიცაა:

- ბრალდებულის პიროვნების და ხასიათის თავისებურებები¹⁰⁷, – ბრალდებულის აშკარა სიძულვილი პატიმრობისადმი¹⁰⁸, პროცესის მწარმოებელ ორგანოში გამოცხადებისთანავე გამოცხადება¹⁰⁹;
- მის ხელთ არსებული ფინანსური რესურსები, ქონება, რომლის დატოვებაც მას მოუწევს მიმალვის შემთხვევაში, ოჯახური მდგომარეობა¹¹⁰;
- ბრალდებულის კავშირები საზღვარგარეთ და მისი დაკავების ქვეყანაში¹¹¹;
- მოსალოდნელი განაჩენის სიმკაცრე;
- ბრალდებულის წინასწარი პატიმრობის განსაკუთრებული პირობები;
- გარანტიების ხარისხი, რომლითაც უზრუნველყოფილია პირის სასამართლოში გამოცხადება¹¹² და ა.შ.

ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ გამოძიების შემდგომ ეტაპზე ბრალდებულის მიმალვის საფრთხის არსებობის შეფასებისათვის დამატებით სხვა მნიშვნელოვანი ინფორმაციაც უნდა იქნეს განხილული და არა მარტო ჩადენილი დანაშაულის სერიოზულობა და სასჯელის სიმკაცრე¹¹³, პატიმრობის სამართლებრივი საფუძვლების და

წარმოადგენს სავალდებულო დაპატიმრების საფუძველს იმ შტატებში, სადაც დაუშვებელია ბრალდების სიმძიმის გამო გირაოთი გათავისუფლება.

¹⁰⁴ ESP-1995-2-025 **a)** Spain / **b)** *Constitutional Court / c)* Second Chamber / **d)** 26-07-1995 / **e)** 128/1995 / **f)** / **g)** Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 22.08.1995 / **h)** .

¹⁰⁵ Mutter c. France, 44.

¹⁰⁶ იქვე.

¹⁰⁷ იხ. Letellier v. France 26.06.1991, 14 E.H.R.R.83; Matznetter v. Austria 20.11.1969, 1 E.H.R.R.198, Yağci and Sargin v. Turkey Appl. No. 16419/90 and 16426/90, 8.06. 1995).

¹⁰⁸ იხ. Stögmüller v. Austria, 10.11.1969, 1 E.H.R.R. 155.

¹⁰⁹ იხ. W v. Switzerland 26.01.1993, 17 E.H.R.R. 60., Nikolaishvili v. Georgia, sited above.

¹¹⁰ იხ. Letellier v. France, 26.06.1991, 14 E.H.R.R.83 ; Nikolaishvili v. Georgia sited above.

¹¹¹ იხ. W v. Switzerland 26.01.1993, 17 E.H.R.R.60 ; Punzelt v. the Czech Republic(2000) (Appl. No. 31315/96, 25.04.2000); Barfuss v. the Czech Republic 31.07.2000, 34 E.H.R.R.37.

¹¹² იხ. Wemhoff v. the Federal Republic of Germany 27.06.1986, 1 E.H.R.R. 55; Letellier v. France 26.06.1991, 14 E.H.R.R.83; Stögmüller v. Austria. 10.11.1969, 1 E.H.R.R 155.

¹¹³ ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 15-04,1996, თ. მამუკელაშვილი, რ. ტუშური, ევროპის ქვეყნების საკონსტიტუციო სასამართლოების გადაწყვეტილებები ადამიანის ძირითად უფლებებთან დაკავშირებით, თბილისი, 2004, 130.

პირობების შეფასებისას ყურადღებას ამახვლებს ესპანეთის პრეცედენტულ სამართალში ჩამოყალიბებულ 2 კრიტერიუმზე, რომელთა არსებობა განსაზღვრავს ბრალდებულის მიერ დანაშაულის ჩადენის და მიმალვის საფრთხის შესახებ დასაბუთებულ ვარაუდს:

1. შერაცხული დანაშაულის ხასიათი და სიმძიმე, მოსალოდნელი სასჯელის სიმკაცრე, ბრალდებულის პიროვნული მახასიათებლები და საქმის გარემოებები,

2. თავისუფლების ფაქტობრივი შეზღუდვიდან ვადის გაგრძელების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე გასული დროის ხანგრძლივობა. დროის ხანგრძლივობიდან გამომდინარე, ბრალდებულის პიროვნული და საქმის კონკრეტული გარემოებების გადასინჯვის აუცილებლობა¹¹⁴.

მაგრამ ცალკე აღებული არც ერთი ზემოთ აღნიშნული გარემოების არსებობა, თავისთავად, არ ამართლებს თავისუფლების შეზღუდვას. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, საფრთხე მთლიანობაში უნდა შეფასდეს და განხილული იქნეს, თუ რამდენად იძლევა თითოეული ასეთი გარემოება პირის მიმალვის ვარაუდის საფუძველს, ვინაიდან შესაძლებელია, არც ერთი ამ გარემოების არსებობა არ დადასტურდეს, ზოგიერთი მიჩნეული იქნეს დაუსაბუთებლად ან არ ასახავდეს პირის რეალურ ქმედებებს¹¹⁵. ეჭვგარეშეა, რომ დადგენილება, რომელიც ყოველგვარი განმარტების გარეშე სტერეოტიპული სიტყვებით ასაბუთებს მიმალვის საფრთხის არსებობას, ეწინააღმდეგება ევროპული სასამართლოს პრაქტიკას¹¹⁶. დაპატიმრების გამოყენებისას სასამართლოებმა უნდა განსაზღვრონ ის კონკრეტული გარემოება, რომელიც მიუთითებს ბრალდებულის მიმალვის საფრთხეზე და შეაფასონ იგი პროპორციულობის პრინციპის მიხედვითაც¹¹⁷. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპულმა სასამართლომ არაერთხელ აღნიშნა, რომ „როდესაც პატიმრობაში მყოფი პირის პატიმრობის გაგრძელების ერთადერთი მიზეზი არის ბრალდებულის მიმალვის შიში... მაგრამ მისგან შესაძლებელია გარანტიის მიღება, რომ უზრუნველყოფილი იქნება [სასამართლო პროცესზე მისი] გამოცხადება, მოსალოდნელ პროცესამდე უნდა გაიცეს მისი გათავისუფლების ბრძანება“¹¹⁸ და მოპოვებული იქნეს სასამართლოში მისი გამოცხადების გარანტიები¹¹⁹. მაგრამ, თუ ვერ ხერხდება ასეთი გარანტიების მოპოვება ან ისინი შეუსაბამოდაა მიჩნეული, სასამართლომ არ უნდა გამოიყენოს შედარებით მკაცრი ღონისძიება, თუკი იმავე მიზნის მიღწევა შესაძლებელია ნაკლებად მკაცრი იძულების ღონისძიებით¹²⁰ [სსსკ, მუხლი 198.1], მაგალითად,

¹¹⁴ ESP-1997-1-008 a) Spain / b) Constitutional Court / c) Second Chamber / d) 07-04-1997 / e) 66/1997 / f) / g) Boletín oficial del Estado (Official Gazette), 114, 13.05.1997, 23-28 / h) .

¹¹⁵ იბ. Stögmüller v. Austria, 10.11.1969, 1 E.H.R.R.155 ; Letellier v. France 26.06.1991, 14 E.H.R.R.83.

¹¹⁶ იბ. **Jablonski v Poland** (Appl. No. 33492/96, 21.12.2000; Yağci and Sargin v. Turkey Appl. No. 16419/90 and 16426/90, 8.06. 1995).

¹¹⁷ CRO-2007-3-012 a) Croatia / b) Constitutional Court / c) / d) 20-12-2007 / e) U-III-4286/2007 / f) / g) Narodne novine (Official Gazette), 1/08 / h) CODICES (Croatian, English).

¹¹⁸ იბ. Wemhoff v. the Federal Republic of Germany 27.06.1986, 1E.H.R.R.55 ; Stögmüller v. Austria, 10.11.1969, 1 E.H.R.R.155; Letellier v. France 26.06.1991, 14 E.H.R.R.83; Ambruszkiewicz v Poland Appl. No. 38797/03, 4.05.2006.

¹¹⁹ Wemhoff v. the Federal Republic of Germany 27.06.1986, 1E.H.R.R.55.

¹²⁰ ამიტომ, როდესაც არსებობს კანონმდებლობით დადგენილი საფუძვლები დაპატიმრების გამოყენებისათვის, სასამართლომ პატივი უნდა სცეს თანაზომიერების პრინციპს და გამოიყენოს ნაკლებად მკაცრი ალკვეთის ღონისძიება, თუ მისი მეშვეობითაც შესაძლებელია იგივე მიზნის მიღწევა[CRO-2007-3-012 a) Croatia / b) Constitutional Court / c) / d) 20-12-2007 / e) U-III-4286/2007 / f) / g) Narodne novine (Official Gazette), 1/08 / h) CODICES (Croatian, English)].

ბრალდებულის გარკვეულ ადგილას ცხოვრების, პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის ჩაბარების, პოლიციაში პერიოდულად გამოცხადების¹²¹ და ა.შ. გზით. იმავდროულად, აუცილებელია თანაზომიერების დაცვა, პატიმრობის ნაცვლად აღკვეთის სხვა ღონისძიების გამოყენების შემთხვევაში გამოცხადების და ჯეროვანი ქცევის უზრუნველყოფელი ღონისძიებები უნდა იყოს რეალისტური, შესრულებადი და არ უნდა იყოს იმდენად რთული, რომ თავისუფლების შეზღუდვისაგან გათავისუფლებას დაუკარგონ მისი ძირითადი აზრი¹²².

მართლმსაჯულების განხორციელებაში ჩარევის საფრთხე

მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის საფრთხე ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და პოტენციურად ყველაზე ფართო გამოყენების მქონე საფუძველია. ის შეიძლება გამოიხატოს მოწმეზე ზემოქმედებაში, მტკიცებულებების განადგურებაში, თანამზრახველებთან ერთად ერთობლივი პოზიციის შემუშავებაში და ა.შ.

ძნელია აბსოლუტურად ზუსტად იქნეს განჭვრეტილი იმ პირის ქცევა, რომლის პასუხისგებაში მიცემაც ხორციელდება. ამიტომ აღკვეთის ღონისძიების შერჩევის საკითხის განხილვისას დგინდება ბრალდებულის სავარაუდო ქცევა. თუმცა მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის საფრთხე არ შეიძლება ძალიან განზოგადებულად იქნეს განხილული, სასამართლოს არ შეუძლია გაითვალისწინოს საფრთხე in abstracto იმ ფაქტობრივი გარემოებების არარსებობის შემთხვევაში, რომლებიც დაადასტურებენ საფრთხის რეალურობას¹²³. დასკვნა ასეთი ქცევის შესახებ უნდა ემყარებოდეს არა ინტუიტიურ ვარაუდებს, არამედ ობიექტურად დადგენილ ფაქტებს და მტკიცებულებებს, საქმის კონკრეტულ გარემოებებს¹²⁴, მიუხედავად იმისა, რომ საფრთხე წარმოადგენს თავისუფლების შეზღუდვის მიზანშეწონილობის შეფასების ელემენტს, **იგი არ შეიძლება დადგენილი იქნეს დაუსაბუთებელი, აბსტრაქტული განცხადებების საფუძველზე**¹²⁵. საკმარისად არ მიიჩნევა ვარაუდი იმის შესახებ, რომ გათავისუფლებით ბრალდებულს მიეცემა მოწმეებზე ზემოქმედების¹²⁶, მტკიცებულებების განადგურების¹²⁷, მტკიცებულებათა ხშირი ცვლით გამოძიების გაჭიანურების

¹²¹ ხორვატიის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 02-12-1998, თ. მამუკელაშვილი, რ. ტუშური, ევროპის ქვეყნების საკონსტიტუციო სასამართლოების გადაწყვეტილებები ადამიანის ძირითად უფლებებთან დაკავშირებით, თბილისი, 2004წ., იხ. ასევე Stögmüller v. Austria 10.11.1969, 1 E.H.R.R. 155.

¹²² **Право на свободу и личную неприкосновенность в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 5)**, interights РУКОВОДСТВО ДЛЯ ЮРИСТОВ, COUNCIL OF EUROPE, 2008, 45-46.

¹²³ იხ. Trzaska v. Poland (Appl. No. 25792/94, 11.07.2000.).

¹²⁴ იხ. Smirnova v. Russia, nos.46133/99 and 48183/99, §63, ECHR 2003-IX (extracts); Nikolov, cited above, §73.

¹²⁵ ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ, № 30779/04, 6 ნოემბერი, 2007წ. § 71.

¹²⁶ იხ. A. v. France 23.11.1993, 17 E.H.R.R..462; W v. Switzerland 26.01.1993, 17 E.H.R.R.60; Letellier v. France 26.06.1991, 14 E.H.R.R.83.

¹²⁷ იხ. Wemhoff v. the Federal Republic of Germany 27.06.1986, 1E.H.R.R.55.

ან გამოძიების შეცდომაში შესაყვანად¹²⁸ მიმართული სხვა მოქმედებების განხორციელების შესაძლებლობა¹²⁹.

საფრთხის არსებობა უნდა იყოს კონკრეტულ ფაქტებზე და გარემოებებზე დამყარებული¹³⁰ და ისევე, როგორც ნებისმიერ სხვა მტკიცებულებებთან მიმართებით, ამ შემთხვევაშიც უნდა იქნეს შემოწმებული მათი დასაშვებობა და დასაბუთებულობა. სასამართლომ უნდა განსაზღვროს კონკრეტულად რა ტიპის ქმედებების, ვისთან მიმართებით და მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის რომელი ხერხის ან საშუალების არსებობას მიიჩნევს დასაბუთებულად. მაგ., გამოძიების რთული ხასიათი ზრდის მტკიცებულებათა დაფარვის ან განადგურების რისკს. მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ასევე კონკრეტულ საქმესთან დაკავშირებული სპეციფიკური გარემოებები, რომლებიც ბრალდებულის მდგომარეობიდან გამომდინარე, ამართლებს დაპატიმრების გამოყენებას¹³¹. გასათვალისწინებელია, რომ მოწმეებზე ზეგავლენის ან მტკიცებულებების განადგურების საფრთხე მცირდება გამოძიების მიმდინარეობის და საქმის წარმოების სტადიის შესაბამისად. ამიტომ ძნელია საუბარი მოწმეებზე ზემოქმედების თავიდან აცილების საფუძვლით დაპატიმრების გამოყენებაზე, თუ დასრულებულია ყველა საგამოძიებო მოქმედება, დაკითხულია ყველა მოწმე და ა.შ.¹³² მით უმეტეს, აღნიშნული საფუძვლით ვადის გაგრძელება არ შეიძლება გამართლებულად ჩაითვალოს პროცესის დასრულების შემდეგ¹³³.

ა. დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილების აუცილებლობა

ცალკეულ შემთხვევაში დაპატიმრების გამოყენების საფუძვლად სასამართლო მიიჩნევს ახალი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილებას. თავის მხრივ, ეს საფუძვლი მთიციავს როგორც სპეციალური რეციდივის, ასევე მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის მიზნით ისეთი დანაშაულების ჩადენას, როგორცაა მტკიცებულებათა განადგურება, მოწმეებზე ზემოქმედება და ა.შ. აღნიშნული განსაკუთრებით რელევანტურია სპეციალური სუბიექტის მქონე დანაშაულის შემადგენლობებთან დაკავშირებით. მაგრამ „დანაშაულთან, რომლის ჩადენაც პირის ოფიციალური მოვალეობის შესრულებას უკავშირდება მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის საფრთხის არსებობა სპეციალური რეციდივის საფუძვლით დაუსაბუთებელია, თუ პირს შეწყვეტილი აქვს შრომითი

---

¹²⁸ იხ. Clooth v. Belgium (Appl. No. 12718/87, 12.12. 1991).

¹²⁹ იხ. Trzaska v. Poland, 11.07.2000, para 65.

¹³⁰ იხ. Wemhoff v Germany (Appl. No. 2122/64, 27.06.1968; საქმეზე Kalashnikov v. Russia 15.07.2002 სასამართლომ აღნიშნა, რომ ბრალდებულის მიმართ წინასწარი პატიმრობის გამოყენების შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილებაში არ არის არანაირი მითითება იმ ფაქტებზე, რომლებიც დაამტკიცებდა ბრალდებულის მხრიდან მართლმსაჯულების განხორციელებაში ჩარევის საფრთხის რეალურად არსებობას იმ დროს. მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის საფრთხის დასაბუთებულობა გარდაუვლად შემცირდა გამოძიების მიმდინარეობის და მტკიცებულებათა მოძიების პროცესის დასრულების კვალობაზე **Право на свободу и личную неприкосновенность в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 5)**, Interights РУКОВОДСТВО ДЛЯ ЮРИСТОВ, COUNCIL OF EUROPE, 2008, 41.

¹³¹ იხ. W v. Switzerland. 26.01.1993, 17 E.H.R.R.60.

¹³² იხ. Nevmerzhitky v Ukraine (2005).

¹³³ იხ. Muller v. France, 17.03.1997 და I.A. v. France 23.09.1998.

ხელშეკრულება. იმის აბსტრაქტული შესაძლებლობა, რომ იგი იშოვის სხვა სამსახურს არ არის პატიმრობის გამოყენების საკმარისი მიზეზი¹³⁴.

სასამართლომ წარმოდგენილ მტკიცებულებებზე დაყრდნობით უნდა განსაზღვროს, რა ქმნის ბრალდებულის მხრიდან დანაშაულის ჩადენის საფრთხის არსებობის შესახებ დასაბუთებული ვარაუდის საფუძველს, კონკრეტულად რომელი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილების მიზნით იყენებს და რატომ არის სხვა აღკვეთის ღონისძიებები (მაგალითად, თანამდებობიდან გადაყენება, ელექტრონული მონიტორინგი, გარკვეული საქმიანობის ან გარკვეულ ადგილას ყოფნის და ა.შ. აკრძალვა) არაეფექტური იგივე მიზნის მისაღწევად. იმის გათვალისწინებით, რომ საქ. სსკ კრძალავს პირის დასჯას მისი აზრების, ზრახვების თუ კანონსაწინააღმდეგო მიზნების და სურვილებისათვის, ამ შემთხვევაშიც პირის კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვას საფუძველად უნდა დაედოს კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებები და მტკიცებულებები, რომლებიც პირდაპირ მიუთითებდნენ ახალი დანაშაულის ჩადენის შესახებ განზრახვის არსებობაზე. თავისუფლების შეზღუდვა გამართლებულია, თუ მიმართულია კონკრეტული დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად. სწორედ ამიტომ, უნგრეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ კანონმდებლის მიერ დასახულ მიზანთან არაპროპორციულად და შესაბამისად, არაკონსტიტუციურად ცნო სსსკ ნორმა, რომელიც ითვალისწინებდა ნებართვას პირის დაკავებაზე იმ მიზნით, რომ ხელი შეეშალა მას სხვა დანაშაულის ჩადენაში¹³⁵. ანალოგიური დამოკიდებულება აქვს სტრასბურგის სასამართლოს, რომელმაც არაერთხელ აღნიშნა, რომ აღნიშნული საფუძველით პირის თავისუფლების შეზღუდვისათვის აუცილებელია საქმეში არსებულ იმ ფაქტებსა და მტკიცებულებებზე მითითება, რომლებიც დაასაბუთებენ გადაწყვეტილების მიღების მომენტში, რომ ასეთი საფრთხე ემყარებოდა რეალურად არსებულ გარემოებებს¹³⁶.

მიუხედავად იმისა, რომ პირის ბრალდება მძიმე დანაშაულში ცალკეულ შემთხვევაში განიხილება დანაშაულის აღკვეთის მოტივით დაპატიმრების გამოყენების კანონიერ საფუძველად, ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ, დაუშვებელია პირის ფუნდამენტური თავისუფლების შეზღუდვა მხოლოდ აბსტრაქტულ საფრთხეზე, სტერეოტიპებსა თუ შიშზე¹³⁷ დამყარებით. იმისათვის, რომ ვიმსჯელოთ თანაზომიერების და კანონიერების პრინციპების დაცვაზე, უნდა არსებობდეს კონკრეტული ფაქტობრივი მტკიცებულება, საფრთხის რეალურობა შეფასებული უნდა იქნეს საქმის გარემოებათა ერთობლიობის ტესტით, გათვალისწინებული უნდა იქნეს ბრალდებულის პიროვნება და მისი წარსული. მაგრამ, როგორც უკვე აღნიშნული იქნა, თავისთავად პირის წინა ნასამართლობა, მისი მიდრეკილება დანაშაულის ჩადენისაკენ, მნიშვნელოვანი, მაგრამ არასაკმარისი საფუძველია თავისუფლების შეზღუდვისათვის, განსაკუთრებით, თუ ჩადენილი დანაშაულები

¹³⁴ ხორვატიის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 02-12,1998. თ. მამუკელაშვილი, რ. ტუშური, ევროპის ქვეყნების საკონსტიტუციო სასამართლოების გადაწყვეტილებები ადამიანის ძირითად უფლებებთან დაკავშირებით, თბილისი, 2004წ., 121.

¹³⁵ იქვე, უნგრეთის საკ. სასამართლოს გადაწყვეტილება 08-09,1999წ., 124.

¹³⁶ იხ. Smirnova v. Russia, 24.07.2003.

¹³⁷ იხ. I.A. v. France 23.09.1998.

ერთმანეთისგან ხასიათით და სიმძიმით განსხვავდება¹³⁸, სასამართლოს გადაწყვეტილებაში მითითებული უნდა იქნეს, სავარაუდოდ, რა მოქმედებას განახორციელებს პირი მის მიმართ დაპატიმრების არგამოყენების შემთხვევაში და მოსალოდნელია თუ არა ეს უახლოეს მომავალში.

ბ. საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის აუცილებლობა

ამკარაა, რომ ცალკეული კატეგორიის დანაშაულს მისი სიმძიმიდან და მასზე საზოგადოების რეაქციიდან გამომდინარე, შეუძლია გამოიწვიოს საზოგადოებრივი არეულობა და წესრიგის დარღვევა, მაგრამ თავისუფლების შეზღუდვისათვის ეს მოტივი საკმარისად მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიიჩნევა, თუ იგი ემყარება ფაქტებს, რომლებიც ადასტურებენ, რომ გათავისუფლებას შეუძლია ნამდვილად გამოიწვიოს საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევა და საფრთხეც რეალურია¹³⁹. ამასთან, თავისუფლების შეზღუდვის ხანგრძლივობა არ უნდა მოიცავდეს სასჯელის ელემენტებს.

ევროპული კონვენცია პირის მიმართ დაპატიმრების გამოყენებას ასევე ითვალისწინებს საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის მიზნით, რაც, როგორც წესი, ბრალდებულის პიროვნებიდან გამომდინარე, საზოგადოებისათვის რეალური და კონკრეტული საფრთხის თავიდან აცილებას უკავშირდება. იმავდროულად, სტრასბურგის პრეცედენტული სამართალი საქ. სსსკ-ის კანონმდებლობისგან განსხვავებით, საზოგადოებრივი „წესრიგის დაცვის“ ცნებას ფართოდ განმარტავს და მოიაზრებს როგორც ბრალდებულისგან საზოგადოების დაცვას, ასევე თავად ბრალდებულის დაცვას საზოგადოების და პროცესში მონაწილე პირების შურისძიებისაგან. თუმცა აღნიშნული გამონაკლის შემთხვევებს მიეკუთვნება და არ შეიძლება ეყრდნობოდეს არც მხოლოდ წაყენებული ბრალდების და არც მოსალოდნელი სასჯელის სიმკაცრეს, საფრთხე არ უნდა იყოს მოყვანილი აბსტრაქტულად. უნდა არსებობდეს კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებები, რომლებიც მიუთითებენ ასეთი საფრთხის რეალურობასა და მისი თავიდან აცილების სხვა საშუალებების არაეფექტურობაზე, მითითებული უნდა იქნეს შესაბამისი დანაშაულის ბუნება, მისი ჩადენის გარემოებები, ბრალდებულის და დაზარალებულის ფსიქოლოგიური მდგომარეობა¹⁴⁰, ზუსტად უნდა განისაზღვროს საფრთხის ხასიათი და ხარისხი. ეს საკმაოდ მყიფე და შეფასებითი კატეგორიაა, ვინაიდან ერთი და იგივე ქმედებიდან მომდინარე საფრთხე შესაძლებელია სხვადასხვაგვარად იქნეს აღქმული სხვადასხვა ეთნიკურ თუ რელიგიურ ჯგუფებში, საზოგადოების სხვადასხვა ფენებში¹⁴¹. საზოგადოებრივი წესრიგის ხელყოფის მოტივი პირის თავისუფლების შეზღუდვისათვის საკმარისად და რელევანტურად შეიძლება მივიჩნიოთ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მას საფუძვლად

---

¹³⁸ იხ. Clooth v. Belgium, Appl. No. 12718/87, 12 .12. 1991; Muller v. France, 17.03.1997.

¹³⁹ იხ. Kemmache, 52 Tomasi, 91; I.A.c. France, 104.

¹⁴⁰ Dummont-Maliverg v. France, 31.05.2003, par.64.

¹⁴¹ იხ. Minimum standards for the Rights of the Accused During Arrest/ Detention- <http://www.arab-niaba.org/publications/hr/jordan2/eric2-e.pdf>, 1.

უდევს ფაქტები, რომლებიც ნათელყოფენ, რომ დაკავებულის გათავისუფლებას შეეძლო, რეალურად გამოეწვია საზოგადოებრივი წესრიგის ხელყოფა¹⁴².

კონვენციისგან განსხვავებით, საქართველოს სსსკ ითვალისწინებს პირის მიმართ საპროცესო იძულების ღონისძიების სახით თავისუფლების შეზღუდვის დამატებით საფუძვლებსაც. კერძოდ, თუ:

- ა) პირს წაასწრეს დანაშაულის ჩადენისას ან ჩადენისთანავე;
- ბ) პირი დაინახეს დანაშაულის ჩადენის ადგილას და მის მიმართ დაუყოვნებლივ ხორციელდება სისხლისსამართლებრივი დევნა მისი დაკავების მიზნით;
- გ) პირზე, მასთან ან მის ტანსაცმელზე აღმოჩნდა ჩადენილი დანაშაულის აშკარა კვალი;
- დ) პირი დანაშაულის ჩადენის შემდეგ მიიმალა, მაგრამ შემდგომ იგი თვითმხილველმა ამოიცნო;
- ე) პირი ძებნილია.

ამდენად, მიუხედავად იმისა, რომ ვარაუდი დანაშაულის ჩადენის შესახებ, პირის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენის ან მიმალვის აღკვეთის აუცილებლობა თავისუფლების შეზღუდვის საფუძველია, თავისუფლების შეზღუდვა ამ შემთხვევაშიც კი კანონიერი მხოლოდ მაშინ იქნება, თუ:

1. მისი მიზანია პირის მიმართ სისხლის სამართლებრივი დევნის დაწყება და
2. უზრუნველყოფილი იქნება პირის სასამართლოსათვის წარდგენა „გონივრულ ვადაში პროცესის ჩატარების და გათავისუფლების შესაძლებლობის საკითხის განხილვის მიზნით.

პატიმრობის ხანგრძლივობა

საქართველოს კანონმდებლობა პირის თავისუფლების შეზღუდვის მაქსიმალურ ვადად განსაზღვრავს 9 თვეს. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლით განსაზღვრული ეს ვადა მოიცავს მხოლოდ ბრალდებულის პატიმრობის ვადას და „არ შეიცავს განსასჯელის პატიმრობის ვადას მისთვის სასამართლოს მიერ კონკრეტული დანაშაულისათვის სასჯელის შეფარდებამდე“. ახალი სსსკ კიდევ უფრო ამცირებს ბრალდებულის მიმართ დაპატიმრების გამოყენების ვადების ხანგრძლივობას და შესაბამისობაში მოჰყავს ის საქ. საკონსტიტუციო სასამართლოს ზ/ა გადაწყვეტილებასთან. შედეგად, გამოძიების სტადიაზე ბრალდებულის პატიმრობის მაქსიმალური ვადა წინა სასამართლო სხდომამდე შეადგენს 60 დღეს. ახალი სსსკ

¹⁴² М. де Сальвия, Право на свободу и личную неприкосновенность, в сб. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практика ее применения- под общей ред. В.А. Туманова, Л.М. Энтина, М. изд-во НОРМА, 2002, 58, 65.

აღარ ითვალისწინებს სასამართლოს მიერ საქმის დამატებით გამოძიებაში დაბრუნების და, პატიმრობის ვადის სასამართლოს მიერ დამატებით გაგრძელების შესაძლებლობას, არ ადგენს ბრალდებულის მიმართ დაპატიმრების გამოყენების საწყის მინიმალურ ვადას, რითაც ხელს უწყობს, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, მისი დაპატიმრების გონივრული ვადით გამოყენებას. ითვალისწინებს პატიმრობის ზღვრული ვადის ხანგრძლივობის შემდგომ გაგრძელებას „გონივრულ ვადამდე“ დაცვის მხარის დასაბუთებული შუამდგომლობით და ერთჯერადად პროკურორის შუამდგომლობით. იმავდროულად, სსსკ არ ადგენს ასეთი გაგრძელების ზღვრულ ხანგრძლივობას ან რაოდენობას [დაცვის მხარის შუამდგომლობების შემთხვევაში]. სტრასბურგის სასამართლომ, ბრალდებულის ინიციატივით, პროცესის და პატიმრობის ვადის გაგრძელების კანონიერების შესაფასებისას აღნიშნა, რომ „მოსმენების საკმაოდ მცირე ნაწილი გადაიდო განმცხადებლის მოთხოვნით და მისი განცხადებები/მოთხოვნები იყო საკმაოდ მჭერმეტყველი, რაც პროცესის ტემპს გარკვეულწილად აფერხებდა. თუმცა შედეგად გამოწვეული შეფერხებები არასოდეს ყოფილა მნიშვნელოვანი მოცულობის და მათი ხანგრძლივობა იყო ერთიდან ორ თვემდე (იხ. § 10, 12-14, 19-20). აქედან გამომდინარე, სასამართლოს არ მიაჩნია, რომ განმცხადებლის მოქმედებები წარმოადგენდა პროცესის მთლიანი ხანგრძლივობის მიზეზს. გარდა ამისა, მოსმენის გადავადების თაობაზე განმცხადებლის მიერ შეტანილი მოთხოვნების უმეტესობა, განსაკუთრებით წინასასამართლო ეტაპზე, წარმოადგენდა მის მიერ საპროცესო უფლებების ნორმალურ განხორციელებას, რაც მიზნად ისახავდა საჭირო მტკიცებულებების მოპოვებას, რომელთა გარეშეც საქმის მომზადება არსებითი განხილვისათვის შეუძლებელი იქნებოდა“¹⁴³.

როგორც უკვე აღინიშნა, დაპატიმრება გამოყენებული უნდა იქნეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ის ემსახურება კანონიერ მიზანს და როდესაც მისი ხანგრძლივობა მისი მიზნის პროპორციულია¹⁴⁴. ამიტომ საერთაშორისო სამართალი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს როგორც თავად დაპატიმრების გამოყენების, ასევე მისი ხანგრძლივობის საკითხს. მაგრამ დაუშვებელია დაპატიმრების ვადის გონივრულობის და კანონიერების აბსტრაქტულად განსაზღვრა. ვადის გონივრულობა უნდა შეფასდეს თითოეული საქმის კონკრეტული გარემოებიდან გამომდინარე და მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული დანაშაულის ხასიათი (ტრანსსასაზღვრო, ორგანიზებული დანაშაული, ტერორიზმი¹⁴⁵ და ა.შ.), ბრალდებულთა რაოდენობა, გამოძიებასთან დაკავშირებული სირთულეები, სამართლებრივი საკითხების სირთულე, ბრალდებულის ქცევა¹⁴⁶. თუმცა აღნიშნული გარემოებებიც ვადის ხანგრძლივობას მხოლოდ იმ შემთხვევაში ამართლებს,

¹⁴³ ხარიტონაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ, par. 42.

¹⁴⁴ Wafa Shah, overview of case studies relating to pre-trial detention, Fair trials international- march 2009, submission to the directorate-General for Freedom Justice and Security of the European Commission on Issues relating to Pre-trial Detention, 3.

¹⁴⁵ იხ. მაგალითად Klass and Others v. Germany, 6.09. 1978, 2.E.H.R.R 305., para 48-49 & 59; Brogan and Others v. United Kingdom, 29.11. 1988, 11 E.H.R.R.117 para 48; Murray v. United Kingdom, 28.10. 1994, 19 E.H.R.R.193, para 47; Pantano v. Italy, T. 60851/00, para 70, 6.11.2003; Van der Tang v. Spain, 13.07. 1995, 22E.H.R.R.262., para 75; Chraid v Germany (Appl. No. 65655/01, 26.10. 2006, para 37; W v. Switzerland 26.01.1993, 17 E.H.R.R.60.

¹⁴⁶ Право на свободу и личную неприкосновенность в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 5), Interights, РУКОВОДСТВО ДЛЯ ЮРИСТОВ, COUNCIL OF EUROPE, 2008, 44.

როდესაც პროცესის მწარმოებელი ორგანოები იჩენენ „ჯეროვან გულმოდგინებას“¹⁴⁷. როგორც საერთაშორისო და ქართული პრაქტიკის შესწავლა მოწმობს 5.3. მუხლის დარღვევათა მნიშვნელოვანი ნაწილი უკავშირდება სწორედ პროცესის მწარმოებელი ორგანოების მხრიდან სხვადასხვა ფორმით გამოვლენილი ჯეროვანი გულმოდგინების არარსებობას¹⁴⁸, რაც შესაძლებელია უკავშირდებოდეს მენეჯმენტთან დაკავშირებულ ობიექტურ გარემოებებს¹⁴⁹ ან ცალკეული მონაწილეების მხრიდან მოვალეობების არაჯეროვნად შესრულებას¹⁵⁰. სწორედ ამიტომ, ვადის გაგრძელებისას სასამართლო მხედველობაში იღებს და ამოწმებს ერთი მხრივ, ბრალდებულის მიერ დანაშაულის ჩადენის შესახებ ვარაუდის დასაბუთებულობას და მეორე მხრივ, პროცესის მწარმოებელი ორგანოების მიერ საქმის „ჯეროვანი გულმოდგინებით წარმოებას“¹⁵¹.

„თავისუფლების შეზღუდვის ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს გონივრულ ვადას. აღიარებულია, რომ შეუძლებელია ამ კონცეფციის გადაყვანა კონკრეტულ დღეებს, კვირებს, თვეებსა თუ წლებში ან დანაშაულის სიმძიმის შესაბამის სხვადასხვა პერიოდებში. იმავდროულად, ეს ცნება არ ექვემდებარება აბსტრაქტულ კონტროლს, ვინაიდან ვადის გონივრულობა შეფასებული უნდა იქნეს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში საქმის კონკრეტული თავისებურებების გათვალისწინებით. თავისუფლების შეზღუდვა გამართლებულია მხოლოდ მანამ, ვიდრე საქმის კონკრეტული გარემოებები მეტყველებს საჯარო ინტერესის არსებობაზე, რომელიც უდანაშაულობის პრეზუმფციის მიუხედავად, აღემატება პირადი თავისუფლების პატივისცემას¹⁵². პროცესის ხანგრძლივობის გონივრულობის შეფასებას სასამართლო ახორციელებს საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე და შემდეგი კრიტერიუმების გათვალისწინებით: საქმის კომპლექსურობა და სირთულე, განმცხადებლისა და შესაბამისი უწყებების მოქმედებები და განმცხადებლის ინტერესი დავის ფარგლებში (იხ. Mikulić v. Croatia, no. 53176/99, §38, ECHR 2002 I)¹⁵³.

¹⁴⁷ იხ. მაგალითად Kalashnikov v. Russia 15.10.2002. Assenov & Others v. Bulgaria 28.10.1998., 28 E.H.R.R.652.

¹⁴⁸ იხ. მაგალითად, ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ [პარ. 78], სადაც სასამართლომ განმცხადებლის 10 თვიანი წინასწარი პატიმრობის შეფასებისას აღნიშნა, რომ ამგვარი ხანგრძლივი პერიოდი მიუთითებს, რომ ხელისუფლებამ ვერ შეძლო საქმე განსაკუთრებული გულისყურით განეხილა, რასაც უდიდესი მნიშვნელობა აქვს წინასწარი დაკავების კანონიერების ფაქტის კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მოთხოვნებთან შედარებისას.

¹⁴⁹ იხ. Assenov & Others v. Bulgaria 28.10.1998., 28 E.H.R.R.652; Stögmüller v. Austria 10.11.1969, 1. E.H.R.R.155; Clooth v. Belgium (Appl. No. 12718/87, 12.12. 1991; Muller v. France 17.03.1997; Trzaska v. Poland (Appl. No. 25792/94, 11.07.2000.).

¹⁵⁰ იხ. Clooth v. Belgium. (Appl. No. 12718/87, 12.12. 1991.

¹⁵¹ იხ. W v. Switzerland 26.01.1993, 17 E.H.R.R.60, Assenov & Others v. Bulgaria 28.10.1998., 28 E.H.R.R.652 და Punzelt v. the Czech Republic (Appl. No. 31315/96, 25.04.2000, Melnikova v Russia 21.06.2007 ECHR Applic. π24552/02.

¹⁵² Kudla, 110.

¹⁵³ Kharitonashvili v. Georgia, π41957/04, 10.02.2009, par. 41.

ვადის ხანგრძლივობის გადასინჯვის პერიოდულობა

დაპატიმრების ვადის გაგრძელების საკითხის გადასინჯვა უნდა ხდებოდეს კანონმდებლობით ან სასამართლოს მიერ დადგენილი დროის გონივრულად მოკლე პერიოდულობით¹⁵⁴ არსებითი სასამართლო განხილვის თარიღის დანიშვნამდე. რისთვისაც პროცესის მწარმოებელ ორგანოს ეკისრება ვალდებულება, დროის რეგულარული პერიოდულობით¹⁵⁵ წარუდგინოს სასამართლოს მის ხელთ არსებული თავისუფლების შეზღუდვის საფუძვლები და ბრალდებულს უნდა ჰქონდეს ავტომატური უფლება სასამართლოს წინაშე პერიოდულ წარდგენაზე, მისი თავისუფლების შეზღუდვის პერიოდული, სისტემატური გადასინჯვისთვის¹⁵⁶. იმავდროულად, გადასინჯვებს შორის ინტერვალები უნდა იყოს ხანმოკლე¹⁵⁷ [თავად დაპატიმრების ბუნება „მოითხოვს დროის მცირე პერიოდებს გათავისუფლების შესახებ ორ განცხადებას შორის], რადგან კონვენციიდან გამომდინარე, საუბარია ღონისძიებაზე მკაცრად განსაზღვრული ვადით. ვინაიდან იგი ემყარება ძირითადად გამოძიების სწრაფად ჩატარების აუცილებლობას, ინტერვალი 1 თვის ვადით ითვლება გონივრულად¹⁵⁸.

სასამართლო კონტროლი თავისუფლების შეზღუდვის კანონიერებაზე უნდა იყოს არა მარტო დაუყოვნებლივი, არამედ ავტომატურიც. იგი არ შეიძლება იქნეს დამოკიდებული თავისუფლებაზე მზლუდული პირის მიერ განცხადების წარდგენაზე. ასეთი მიდგომა არსებითად შეცვლიდა გარანტიის ბუნებას¹⁵⁹. სსსკ არ ადგენს სასამართლოს მიერ ავტომატური პერიოდული კონტროლის ვალდებულებას და ამდენად, დღის წესრიგში აყენებს სსს კანონმდებლობის ჰარმონიზაციას კონვენციის მოთხოვნებთან. თუმცა ფაცურიას საქმეში აღნიშნულ საკითხზე მსჯელობისას სასამართლომ აღნიშნა, რომ, მართალია, „სისხლის სამართლის კოდექსი ამ რედაქციით არ მოითხოვს ხელისუფლების მიერ საკუთარი ინიციატივით დაპატიმრების გაგრძელების კანონიერების გადასინჯვას რეგულარული ინტერვალებით, მიუხედავად ამისა, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 140-ე მუხლის სადავო მე-17 პუნქტის მიხედვით, განმცხადებელს შეეძლო, პატიმრობის განმავლობაში დაუსრულებელი გამოძიების პერიოდში მოეთხოვა გასაჩივრებული ღონისძიების გადასინჯვა ნებისმიერ ახალ გარემოებათა შემთხვევაში“¹⁶⁰.

პატიმრობის ვადის გაგრძელება შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, „თუ არსებობს უწყვეტი კავშირი სასამართლოს თავდაპირველ გადაწყვეტილებას და განმეორებით დაპა-

¹⁵⁴ Herczegfalvy v Austria 10533/83, 24 September 1992.

¹⁵⁵ იხ. მაგალითად, Melnikova v Russia, 21.06.2007, ECHR Appl.π24552/02.

¹⁵⁶ Васильева Елена Геннадьевна, ВОПРОСЫ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА В МЕЖДУНАРОДНЫХ АКТАХ Учебное пособие, 2007 г. Башкирского государственного университета, 137; Право на свободу и личную неприкосновенность европейские стандарты и российская практика. Под общ. ред. А.В. Деменовой. Екатеринбург, Урал ун-та, 2005, 29.

¹⁵⁷ Assenov, 162.

¹⁵⁸ Bezicheri, 21.

¹⁵⁹ Aquilina, 49.

¹⁶⁰ ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი № 30779/04, 6 ნოემბერი, 2007წ., § 55.

ტიმრებას შორის¹⁶¹. აღნიშნულიდან ცხადია, რომ გამოძიების ინტერესები პრევალირებს უდანაშაულობის პრეზუმფციაზე, რომლიდანაც გადახვევა გამართლებულია გამოძიების დასრულების შეუძლებლობით ან საქმის მომეტებული სირთულით¹⁶². სწორედ ამიტომ, სასამართლო ვალდებულია, საქმის გარემოებათა ერთობლიობის შუქზე განიხილოს და დეტალურად დაასაბუთოს ბრალდებულის მიმართ დაპატიმრების ვადის გაგრძელების აუცილებლობა და მიზანშეწონილობა, დაპატიმრების ვადის გაგრძელებისათვის სამართლებრივი და ფაქტობრივი, პროცესუალური და მატერიალურ-სამართლებრივი საფუძვლების არსებობა და მათი „რელევანტურობა“ და „საკმარისობა“ მისი გაგრძელებისათვის. „ვადის გაგრძელების შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილება უნდა შეიცავდეს „სათანადო“ და „საკმარის“ არგუმენტაციას და ეხებოდეს მოცემული საქმის სპეციფიკას, რომ გაამართლოს თავისუფლების შეზღუდვა¹⁶³. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, პატიმრობის ვადის გაგრძელების ნებისმიერი პერიოდი, განურჩევლად მისი ხანგრძლივობისა, მოიხოს უფლებამოსილი ეროვნული ხელისუფლების სათანადო მოტივაციას, რომელიც ვალდებულია, გამოამჟღავნოს „განსაკუთრებული გულისხმიერება“ ამ პროცედურების განხორციელებისას¹⁶⁴.

სასამართლომ უნდა აჩვენოს, როგორ მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ ვადის გაგრძელების განმაპირობებელი მიზეზი კვლავაც არსებობს. ვადის გაგრძელების მიზეზი უნდა იყოს მისალწევი მიზნის პროპორციული. საქმის გარემოებების დეტალური შესწავლა არ უნდა მიუთითებდეს, რომ დაპატიმრების შემდგომი პერიოდი იწვევს კონსტიტუტიურად დაუშვებელ დისპროპორციულობას დაპატიმრების კანონიერ მიზანსა და სამართლის ნორმის მიზანს შორის, მოცემულ შემთხვევაში – მის საერთო ხანგრძლივობას და მის აუცილებლობას შორის. სასამართლოს განკარგულებაშია ბრალდებულის სასამართლოში გამოცხადების უზრუნველმყოფელი უამრავი სხვა საშუალება, მათ შორის ბრალდებულის მიმართ დაპატიმრების ხალახლა გამოყენების შესაძლებლობა სამართალ წარმოების შედარებით გვიანდელ სტადიაზე¹⁶⁵.

მიუხედავად იმისა, რომ ვარაუდის საფუძვლიანობა ვადის გაგრძელების აუცილებელი წინა პირობაა, ვადის გასვლასთან ერთად იგი შეიძლება აღარ იქნეს საკმარისი პირის თავისუფლების შეზღუდვის დასაბუთებისათვის¹⁶⁶. ვინაიდან, ერთი მხრივ, შეიძლება არ დადასტურდეს ბრალდებულისათვის შერაცხული დანაშაულის ჩადენის ფაქტი¹⁶⁷, გაიფანტოს ეჭვი ბრალდებულის ბრალეულობის შესახებ, დადგინდეს ბრალდებულის მიმართ

¹⁶¹ **Право на свободу и личную неприкосновенность в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 5)**, Interights, РУКОВОДСТВО ДЛЯ ЮРИСТОВ, COUNCIL OF EUROPE, 2008, 11.

¹⁶² გვ. 104.

¹⁶³ იხ. *Jecius v. Lithuania*, no. 34578/97, § 93, ECHR 2000-IX.

¹⁶⁴ ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი № 30779/04, 6 ნოემბერი, 2007წ., § 62, იხ. ასევე *Jablonskiv. Poland*, no. 33492/96, §80, 21 December 2000.

¹⁶⁵ CRO-2007-3-012 a) Croatia / b) Constitutional Court / c) / d) 20-12-2007 / e) U-III-4286/2007 / f) / g) Narodne novine (Official Gazette), 1/08 / h) CODICES (Croatian, English).

¹⁶⁶ **Право на свободу и личную неприкосновенность в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 5)**, Interights, РУКОВОДСТВО ДЛЯ ЮРИСТОВ, COUNCIL OF EUROPE, 2008, 40.

¹⁶⁷ იხ. *Brogan and Others v. United Kingdom*, 29.11. 1988, 11 E.H.R.R.117; *Murray v. United Kingdom*, 28.10. 1994, 19 E.H.R.R.,193.

სს დევნის განხორციელების მიზანშეუწონლობა მისი ოჯახური ან ჯანმრთელობის მძიმე მდგომარეობის გამო და ა.შ., სწორედ ამიტომ, გარკვეული დროის შემდეგ სასამართლო უნდა დარწმუნდეს თავისუფლების შეზღუდვის აუცილებლობაში სხვა გარემოებებიდან გამომდინარე, რომლებიც უშუალოდ ეხება განსახილველ სს საქმეს და დამაჯერებლად ამტკიცებს ბრალდებულის პატიმრობაში ყოფნის ვადის შემდგომი გაგრძელების აუცილებლობას¹⁶⁸, უნდა შეამოწმოს გამოძიების ორგანოების მიერ გამოძიების წარმოება „ჯეროვანი გულმოდგინებით“¹⁶⁹, თავისუფლებაზე მზღლუდელი პირის ქცევა. იმავდროულად, თავისუფლებაზე მზღლუდელი პირის აღიარება შესაძლებელია საკმარისი იყოს თავდაპირველი თავისუფლების შეზღუდვისათვის, მაგრამ აუცილებლად კარგავს მნიშვნელობას, თუ გამოძიების პროცესში სხვა არანაირი მტკიცებულებების აღმოჩნა არ მოხდება¹⁷⁰.

თუ ვადის გაგრძელების თაობაზე სასამართლომ არ გამოიტანა დასაბუთებული და არგუმენტირებული გადაწყვეტილება საქმის გარემოებების დეტალური შესწავლის საფუძველზე, მაშინ ეს პროცედურა შეიძლება უსამართლობის თავიდან აცილების და ბრალდებულის უფლებების დაცვის გარანტიის ნაცვლად, იქცეს, უბრალოდ, უსამართლობის კონსტატირებად¹⁷¹.

როგორც უკვე აღინიშნა, გამოძიების საწყის ეტაპზე პატიმრობა შეიძლება გამართლებული იქნეს მხოლოდ დანაშაულის ხასიათის და მოსალოდნელი სასჯელის სიმკაცრით, სისხლის სამართლებრივი დევნის დაწყების და დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილების აუცილებლობით, მუდმივი საცხოვრებელი ადგილის არარსებობით¹⁷². მაგრამ არც ერთი ეს გარემოება არ არის საკმარისი პატიმრობის ვადის გაგრძელებისათვის¹⁷³.

პატიმრობის **ვადის ავტომატური გაგრძელება...** მხოლოდ კანონით დადგენილი პრეზუმფციის გამო, რომელიც ეფუძნება ბრალდებულის სიმძიმესა და მიმალვის, ხელახალი სამართალდარღვევის ჩადენის ან მოლაპარაკების ჰიპოთეტურ საშიშროებას, არ შეესაბამება კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტს¹⁷⁴.

მიმალვის საფრთხის სქემატური, მწირი მტკიცებულებებით გამყარებული რწმენა შესაძლებელია საკმარისი იყოს თავდაპირველი დაპატიმრებისათვის, მაგრამ არა მას შემდეგ, რაც წარმოიშობა მტკიცებულებებით მისი შემდგომი გამყარების შესაძლებლობა. სახელმწიფოებს ეკისრებათ ვალდებულება მოიძიონ დამატებითი მტკიცებულებები¹⁷⁵.

¹⁶⁸ იხ. **Punzelt**, the Czech Republic (Appl. No. 31315/96, 25.04.2000. para 73; v Germany (Appl. No. 2122/64, 27.06.1968.

¹⁶⁹ იხ. მაგ., **Scott v. Spain** 18.12.1996, 24 E.H.R.R.391; კემაჩი საფრანგეთის წინააღმდეგ, 27.11.1991, § 45,59.

¹⁷⁰ **Labita v Italy**, 159.

¹⁷¹ **Право на свободу и личную неприкосновенность европейские стандарты и российская практика. Под общю редю А.В. Демеевой. Екатеринбург, Урал ун-та, 2005, 29.**

¹⁷² **Melnikova v. Russia** 2007, ECHR Application π24552/02 (21.06.2007).

¹⁷³ **Stögmüller v. Austria** 10.11.1969, 1. E.H.R.R.155; **Clooth v. Belgium** Appl. No. 12718/87, 12.12. 1991; **Contrada v. Italy** (Appl. No. 27143/95, 24.08. 1998; **Jėčius v. Lithuania**(Appl. No. 34578/97, 31.07.2000) და **Barfuss v. the Czech Republic** 01.07.2000, 34 E.H.R.R.37.

¹⁷⁴ ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი № 30779/04, 6 ნოემბერი, 2007წ., § 67, იხ. ასევე **Nikolov v. Bulgaria**, no.38884/97, § 70, 30/01/ 2003.

¹⁷⁵ **Aleksandr Makarov v Russia** 15217/07, 12.03.2009.

აუცილებელია, რომ თავისუფლების შეზღუდვის მთელი ხანგრძლივობის განმავლობაში არსებობდეს ის მიზეზები, რომლებიც ამართლებენ მის გამოყენებას¹⁷⁶. სტრასბურგის სასამართლომ საქმეზე მელნიკოვა რუსეთის წინააღმდეგ აღნიშნა, რომ „მუდმივი საცხოვრებელი ადგილის არარსებობამ შეიძლება გაამართლოს დაპატიმრების გამოყენება, მაგრამ მხოლოდ გამოძიების საწყის ეტაპზე. მიმალვის საფრთხე აუცილებლად იკლებს პატიმრობაში გატარებული დროის კვალობაზე; ბრალდების სიმძიმე და მოსალოდნელი სასჯელის სიმკაცრე¹⁷⁷ თავისთავად არ ამართლებს დაპატიმრების ვადის გაგრძელებას, სახელმწიფომ დეტალურად უნდა შეამოწმოს და შეაფასოს „წარმოშობილი გარემოებები“ იმისათვის, რომ მოახდინოს დაპატიმრების ვადის გაგრძელების ლეგიტიმაცია. უბრალო გამეორება ადრე მითითებული საფუძვლებისა გამოძიების შემდგომ სტადიებზე არ გაამართლებს დაპატიმრებას. ისევე როგორც შაბლონური ფორმულირებები, „ბრალდებულისათვის შერაცხული დანაშაულის ხასიათი და საქმეში არსებული მტკიცებულებები“ დაპატიმრების გამოყენების კონკრეტული მოტივების მითითების გარეშე¹⁷⁸ არ არის საკმარისი დაპატიმრების ვადის გაგრძელების დასაბუთებისათვის. არ არის საკმარისი არც გადაწყვეტილების მიღების ფორმა – ბლანკი, რომელშიც მიგნებები წინასწარ არის ჩაბეჭდილი – რაც მიანიშნებს იმაზე, რომ ადგილობრივი სასამართლოს გადაწყვეტილება განმცხადებლის დაკავების შესახებ არ არის მიღებული შესაბამისი სამართლებრივი წესების დაცვით¹⁷⁹. დაკავებისთვის დამარწმუნებელი მიზეზების დადგენის მოვალეობის შესრულების მაგივრად, სასამართლოს მიერ ბლანკში მოცემულ აბსტრაქტულ გარემოებებზე დაყრდნობის პრაქტიკა ადგილობრივი უწყებების მხრიდან „განსაკუთრებული ყურადღების“ ნაკლებობაზე მითითებს¹⁸⁰. სასამართლო ვალდებულია, შეამოწმოს არა მხოლოდ დაკავების შესაბამისობა ეროვნულ საპროცესო კანონმდებლობასთან, არამედ გამოარკვიოს ეჭვის საფუძვლიანობა, რომელიც დაკავების საფუძველი გახდა, აგრეთვე დაკავების მიზნის კანონიერება“¹⁸¹. იგივე გარანტიები უნდა არსებობდეს იქაც, სადაც იურისდიქციის მეორე დონე არსებობს ამგვარი საქმეების მიმართ¹⁸².

ისეთი საკითხები, როგორცაა ბრალდებულის ჯანმრთელობის მდგომარეობა, მის კმაყოფაზე არასრულწლოვნების ყოფნის ფაქტი, ასევე სხვა ალტერნატიული პრევენციული ზომების არსებობა შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს დაპატიმრების კანონიერების საკითხის გადასაწყვეტად¹⁸³. როგორც კი აღმოიფხვრება მიმალვის, მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის, საზოგადოებრივი წესრიგის და უსაფრთხოების დაცვის ან ახალი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილების საფრთხე, პირი დაუყოვნებლივ უნდა

¹⁷⁶ იხ. The Constitutional Court of the Republic of Croatia, Zagreb, 07.12.2005, CRO_2006-1-001 I-I-906/2000, § 10 იქვე.

¹⁷⁷ იხ. Matznetter v. Austria 20.11.1969, I E.H.R.R.198.; Letellier v. France, 26.06.1991, 14 E.H.R.R.83; Yağci and Sargin v. Turkey (Appl. No. 16419/90 and 16426/90, 8.06.1995 & Muller v. France 17.03.1997.

¹⁷⁸ იხ. მაგალითად, Demirel v Turkey (Appl. No. 39324/98, 28.01.2003). § 58.

¹⁷⁹ იხ. ასევე ბელევიცი რუსეთის წინააღმდეგ, № 72967/01, § 111, 01.03.2007 წ.

¹⁸⁰ ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ, §73, იხ. ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ, № 30779/04, § 74, 06.11.2007წ., გ.კ. პოლონეთის წინააღმდეგ, № 38816/97, § 84, 20.01.2004 წ.

¹⁸¹ ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ. იხ. ასევე ბროგანი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, §.65.

¹⁸² ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ §92, იხ. ნავარა საფრანგეთის წინააღმდეგ, 23.11.1993წ., სერია „ა“, № 273-„ბ“, § 28; ტოთი ავსტრიის წინააღმდეგ, 12.12.1991წ., სერია „ა“, № 224, § 84).

¹⁸³ 21.06.2007 Appl. No. 24552/02.

გათავისუფლდეს. სწორედ ამიტომ, ვადის გაგრძელება მაშინ არის დასაშვები, როდესაც არსებობს ვადის გაგრძელებისათვის არსებითი ხასიათის მიზეზები¹⁸⁴ და ეს მიზეზები უკავშირდება ბრალდებულის პიროვნებას, რის გამოც, თავისუფლების აღკვეთის ვადის გაგრძელება შეიძლება გაუმართლებელი იყოს მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულებთან მიმართებითაც კი¹⁸⁵. მაგრამ ზუსტად დადგენა იმისა, თუ რა მომენტიდან არის საჭირო შემდგომი დამატებითი გარემოებების დადგენა დაპატიმრების ვადის გაგრძელებისათვის, შეუძლებელია. ყოველი საქმე არსებითად უნდა იქნეს შეფასებული იმ მომენტის ზუსტად გასაზღვრისათვის, როდესაც ბრალდება ეკისრება ვალდებულება, წარმოადგინოს დამატებითი მტკიცებულებები გამოსაძიებელ დანაშაულში ბრალდებულის ბრალეულობის დასაბუთებულ ვარაუდზე მეტი¹⁸⁶.

დასკვნა

მიუხედავად იმისა, რომ ახალი სსსკ ადგენს დაპატიმრების მაქსიმალურად შემჭიდროებულ ვადებს, ახდენს თავისუფლების პრეზუმფციის და კანონიერების პრინციპების დეკლარირებას, შემოაქვს დაპატიმრების გამოყენების ერთიანი სტანდარტი ყველა კატეგორიის ბრალდებულების მიმართ და ადგენს, რომ დაპატიმრების გამოყენება დაიშვება იმ კატეგორიის დანაშაულთან მიმართებით, რომლისთვისაც სსკ ითვალისწინებს სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთას. აუცილებლობაზე დაფუძნებული ტესტის შემოღება მისასაღმებელია, თუმცა, მეორე მხრივ, გულისხმობს მძიმე ავადმყოფის, ორსულების და არასრულწლოვნების მიმართაც ერთნაირი სტანდარტების შემოღებას.

სსსკ არ განსაზღვრავს მოსამართლის მიერ პატიმრობის გამოყენების მაქსიმალურ ხანგრძლივობას, რაც არ გამოორიცხავს მოსამართლის უფლებას პირველივე ჯერზე გამოიყენოს ბრალდებულის მიმართ პატიმრობა 60 დღის ან საქმეზე გამოძიების მიმდინარეობის მთელი ვადით. 205-ე მუხლის მე-3 ნაწილი ადგენს, რომ ბრალდებულის პატიმრობის ვადა წინასასამართლო სხდომამდე არ უნდა აღემატებოდეს მისი დაკავებიდან 60 დღეს. ამ ვადის გასვლის შემდეგ ბრალდებულის უნდა გათავისუფლდეს პატიმრობიდან გარდა 208.3 გათვალისწინებული შემთხვევისა. მაგრამ ვადის განსაზღვრა ტერმინით „წინასასამართლო სხდომამდე“, იმის მითითების გარეშე, თუ რას მოიაზრებს კანონმდებელი ამ ცნებაში, სხდომის გახსნას თუ სხდომაზე 205-ე მუხლის შესაბამისად აღკვეთის ღონის-

¹⁸⁴ ხორვატიის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 02-12,1998; თ. მამუკელაშვილი, რ. ტუმური, ევროპის ქვეყნების საკონსტიტუციო სასამართლოების გადაწყვეტილებები ადამიანის ძირითად უფლებებთან დაკავშირებით, თბილისი, 2004წ.

¹⁸⁵ I.A. v. France, 23.09.1998; Letellier v. France 26.06.1991, 14 E.H.R.R.83.

¹⁸⁶ **Право на свободу и личную неприкосновенность в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 5)**, interights РУКОВОДСТВО ДЛЯ ЮРИСТОВ, COUNCIL OF EUROPE, 2008,40.

ძიების საკითხის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებას; გაურკვეველია. მოცემული ფორმულირება საფუძველს იძლევა დასკვნისათვის, რომ სასამართლოს სხდომის გახსნიდან აღკვეთის ღონისძიების საკითხის გადაწყვეტამდე [რაც შეადგენს მაქსიმუმ 24 საათს] პირისათვის თავისუფლების შეზღუდვა კანონიერ საფუძველს მოკლებულია, რაზეც არაერთხელ მიუთითა სტრასბურგის სასამართლომ¹⁸⁷.

პირის თავისუფლების და უსაფრთხოების უფლების განუხრელი დაცვით სახელმწიფო ხელს უწყობს თავისი უსაფრთხოების დაცვას, რომლის გარეშეც შეუძლებელია ადამიანის უფლებების სრულყოფილი რეალიზება¹⁸⁸. აღნიშნული კი თავის მხრივ გულისხმობს თავისუფლების შეზღუდვების საფუძველების და წესის მკაცრი საკანონმდებლო რეგლამენტაციის პარალელურად, დაკავების უფლებამოსილების მქონე პირთა წრის შეზღუდვას. ახალი სსსკ ავიწროებს თავისუფლების შეზღუდვის უფლებამოსილების მქონე პირთა წრეს და მათ მიაკუთვნებს მხოლოდ გამოძიების ჩატარების უფლების მქონე ორგანოს იმ თანამშრომელს, რომელიც ასრულებს ოპერატიულ ფუნქციებს, საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის მოვალეობას, აწარმოებს გამოძიებას ან სისხლის სამართლებრივ დევნას. კრძალავს კერძო პირების მხრიდან ბრალდებულის დაკავების შესაძლებლობას სსსკ-ის 171-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევებშიც კი [მათ შორის, დანაშაულის ჩადენის ფაქტზე პირის წასწრების შემთხვევაშიც], რითაც უზრუნველყოფს დაცვის დამატებითი გარანტიების დადგენას.

იმავდროულად, როგორც აღინიშნა, სახელმწიფოს უსაფრთხოებას და პიროვნულ თავისუფლებას შორის ქვეყნის ბალანსის დაცვისათვის უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს, რომ თავისუფლების ნებისმიერი შეზღუდვა სს პროცესში ემყარებოდეს საგამონაკლისო საფუძველს, წარმოადგენდეს განსაკუთრებულ ზომას, იყოს ობიექტურად გამართლებული და გონივრულად ხანგრძლივი¹⁸⁹. როგორც სასამართლო პრაქტიკის შესწავლა გვიჩვენებს, შენარჩუნებულია დაპატიმრების გამოყენების მცირედ, მაგრამ მაინც მზარდი ტენდენცია [2009 წელს შეადგენდა 51.1%, ხოლო 2010 წლის პირველ კვარტალში 52.6%, მაშინ როდესაც 2008 წელს 45,3%-ია]. საკმაოდ მაღალია სასამართლოების მიერ წინასწარი პატიმრობის გამოყენების შემთხვევები და ხშირია დაპატიმრების გამოყენება არასრულწლოვნების, ხანდაზმულების თუ ავადმყოფების მიმართაც, დაპატიმრების გამოყენება ე.წ. შაბლონური დასაბუთებებით სრულყოფილი და დეტალური არგუმენტაციის გარეშე. სამწუხაროდ, ხშირ შემთხვევაში მოსამართლეები ეთანხმებიან ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილ მწირ არგუმენტაციას, არ იხილავენ საქმის კონკრეტულ ფაქტობრივ გარემოებებს ზემოთ აღნიშნული მიმართულებით, თავიანთ გადაწყვეტილებებში დეტალურად არ ასაბუთებენ, რომელ კონკრეტულ გარემოებას ეყრდნობა ვარაუდი ბრალდებულის მიმალვის თუ მართლმსაჯულებისათვის ხელის შეშლის თაობაზე, დაპატიმრების გამოყენების აუცილებლობას და პროპორციულობას. მათი გადაწყვეტილებები ხშირ შემთხვევაში მოკლებულია საქმეში არსებული მასალების დეტალურ და სიღრმისეულ, კრიტიკულ

¹⁸⁷ იხ. მაგალითად, რამიშვილი და კობრიძე საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი № 170406, 13.01.2009.

¹⁸⁸ Human Rights in the Administration of Justice: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers, 211.

¹⁸⁹ Y. Aydin, The delimitation of the scope of one of the guarantees of personal security set out in the European Convention on Human Rights, p. 14.

ანალიზს. რის გარეშეც კანონმდებლობით დადგენილი გარანტიების არსებობა აზრს და პრაქტიკულ დანიშნულებას კარგავს, ამის შესახებ არაერთხელ მიუთითა ევროპულმა სასამართლომ¹⁹⁰.

ახალი სსსკ, აღკვეთის ღონისძიებებთან ერთად, ადგენს ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზნების მისაღწევად აუცილებელი იძულების სხვა ღონისძიებების გამოყენების შესაძლებლობას, ადგენს ერთდროულად რამდენიმე მათგანის გამოყენების შესაძლებლობას და ამავე დროს ადგენს მათ მხოლოდ სანიმუშო ჩამონათვალს, რითაც ხელს უწყობს, ერთი მხრივ, ე.წ. სამოსამართლო სამართლის ჩამოყალიბებას და მეორე მხრივ, დაპატიმრების შემთხვევების მაქსიმალურად შემცირებას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, კიდევ უფრო იზრდება დაპატიმრების გამოყენების და მისი ხანგრძლივობის დასაბუთების აუცილებლობა.

ახალი სსსკ-ის 206-ე მუხლი [ასევე 207-ე მუხლი] საკმაოდ დეტალურად არეგულირებს აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებასთან დაკავშირებული შუამდგომლობის დასაშვებობის განხილვის კრიტერიუმებს და მოსამართლებს ავალდებულებს, შეამოწმონ შუამდგომლობის ფაქტობრივი და ფორმალური (საპროცესო) საფუძვლების არსებობა, მაგრამ არაფერს ამბობს მოსამართლის ვალდებულებაზე, დეტალურად დაასაბუთოს შუამდგომლობის არსებითი განხილვს შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება საქმეში არსებულ ფაქტობრივ გარემოებებზე მითითებით. კერძოდ, 206-ე მუხლის მე-6 პუნქტის თანახმად, „აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების, შეცვლის ან გაუქმების შესახებ განჩინებაში უნდა აღინიშნოს: განჩინების შედგენის თარიღი და ადგილი, მოსამართლის, პროკურორის, ბრალდებულისა და მისი ადვოკატის ვინაობა, წარდგენილი ბრალდების არსი, მითითება აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების, შეცვლის ან უარის თქმის შესახებ. ამასთანავე, ზუსტად უნდა მიეთითოს, რა არის განჩინების არსი და ვისზე ვრცელდება; რომელი თანამდებობის პირი ან ორგანოა ვალდებული, შეასრულოს განჩინება; მისი გასაჩივრების წესი; მოსამართლის ხელმოწერა და სასამართლოს ბეჭედი“. ამდენად, სსსკ ფორმალურად არ ადგენს მიღებული გადაწყვეტილების დასაბუთების ვალდებულებას.

როგორც აღინიშნა, მაგისტრატი მოსამართლეებისათვის განკუთვნილი პრაქტიკული რეკომენდაციების თანახმად, „მოსამართლემ უნდა დაასაბუთოს რომელი ფაქტობრივი თუ საპროცესო გარემოება [თუ ორივე ერთად] გამორიცხავს აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებას ან რომელი ფაქტობრივი თუ საპროცესო გარემოება [თუ ორივე ერთად] ასაბუთებს, ვთქვათ, გირაოს გამოყენების საკმარისობას აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზნების უზრუნველსაყოფად“¹⁹¹. ამავე დროს, აღკვეთის ღონისძიების სახით, კონკრეტული სახის გამოყენების დასაბუთებისათვის სასამართლოს განჩინების სამოტივაციო ნაწილში რეკომენდაციები ითვალისწინებს შემდეგი სახის სანიმუშო ფორმულირების გაკეთებას „ბრალდებულის დაკავებისას, ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცე-

---

¹⁹⁰ იხ. მაგალითად, *Z.N.S. v. TURKEY (Application no. 21896/08)*, 19.01.2010; *mutatis mutandis, Stoichkov v. Bulgaria*, no. 9808/02, § 66 *in fine*, 24 March 2005; and *Vachev v. Bulgaria*, no. 42987/98, § 71, ECHR 2004-VIII.

¹⁹¹ პრაქტიკული რეკომენდაციები სისხლის სამართლის პროცესის ძირითად საკითხებზე მაგისტრატი მოსამართლისათვის, 24.12.2007, 22.

მისას, მტკიცებულებათა მოპოვებისა და დამაგრებისას. არსებითი ხასიათის საპროცესო დარღვევების დაშვების ფაქტი, რაც გამოიწვევდა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებაზე უარის თქმას, საქმის მასალებით [შესაბამისი საგამოძიებო და სხვა საპროცესო მოქმედებების ოქმებით] არ დასტურდება.

ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემის დადგენილებაში მითითებული მტკიცებულების [შეიძლება ჩამოითვალოს მაგ., ჩხრეკის, ამოცნობის ოქმები და ა.შ.] და სხვა მასალების შესაბამისად, სახეზეა საკმარისი ფაქტობრივი საფუძვლები [საკმარისი მტკიცებულებები] ბრალდებით გათვალისწინებული ქმედებისათვის ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისათვის¹⁹².

შესაბამისად, მოსამართლეს ფორმალურად არ ეკისრება ვალდებულება, იმსჯელოს მხარეთა შუამდგომლობაში მითითებულ და მათ მიერ პროცესზე დამატებით წარმოდგენილ მტკიცებულებებზე, არ ეკისრება ვალდებულება, ამტკიცოს პირის მიმალვის ან მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის საფრთხის რეალურობა ზემოთ აღნიშნული კრიტერიუმების მიხედვით.

საკითხს დამატებით აქტუალობას სძენს ის ფაქტიც, რომ ახალი სსსკ დაპატიმრების მინიმალური ვადის არგანსაზღვრით და დაპატიმრების გადასინჯვის პერიოდულობის განუსაზღვრელობით, მართალია, ითვალისწინებს პროცესში უფრო მაღალი სტანდარტის შემოღებას, რაც გულისხმობს საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე დაპატიმრების ვადის ინდივიდუალიზაციის შესაძლებლობას, მაგრამ, იმავდროულად, ქმნის დაპატიმრების გამოყენების ყველა შემთხვევაში ავტომატურ რეჟიმში პირის თავისუფლების შეზღუდვის შესაძლებლობას 60 დღით. მიუხედავად იმისა, რომ სტრასბურგის პრეცედენტული სამართალი 2 თვით თავისუფლების შეზღუდვას არ მიიჩნევს დარღვევად, იგი ხაზგასმით აღნიშნავს ვადის დამოკიდებულებას საგამოძიებო ორგანოების მიერ მათზე დაკისრებული ვალდებულებების ჯეროვანი კეთილსინდისიერებით განხორციელების საკითხთან და ადგენს, რომ დაუშვებელია თავისუფლების შეზღუდვა გამოძიების ხელშეწყობის მიზნებიდან გამომდინარე, დაპატიმრების გამოყენება გამოძიების მთელი ვადით და ა.შ.

სსსკ არ ითვალისწინებს არც დაპატიმრების ვადის გაგრძელების საფუძვლების ჩამონათვალს და მოქმედი სსსკ-ისგან განსხვავებით, საერთოდ არ ადგენს ვადის გაგრძელების ისეთ კრიტერიუმს, როგორცაა საქმის სირთულე, ბრალდების სიმძიმის შეცვლა და ა.შ. იმავდროულად, ბრალდების მხარეს ფორმალურად აღარ ეკისრება არც პატიმრობის ვადის გაგრძელების დასაბუთებულობის და აუცილებლობის, გამოძიების ორგანოების მხრიდან ჯეროვანი გულმოდგინებით საქმის წარმოების მტკიცების ვალდებულება, ვინაიდან სსსკ საერთოდ აღარ ადგენს პატიმრობის ვადის გაგრძელების ინსტიტუტს. შესაბამისად, არ ითვალისწინებს არც იმას, თუ რა საბუთების საფუძველზე, ვადის გავლამდე რამდენი დღით ადრე და როგორი პროცედურით უნდა განიხილოს სასამართლომ ვადის გაგრძელების საკითხი.

¹⁹² იქვე, გვ.21.

სსსკ-ის მუხლი 206.8 დაცვის მხარეს აღკვეთის ღონისძიების შეცვლის ან გაუქმების თაობაზე სასამართლოსთვის შუამდგომლობით მიმართვის უფლებას ანიჭებს ნებისმიერ მომენტში, მაგრამ იმ პირობით, რომ შუამდგომლობის შეტანა უნდა უკავშირდებოდეს ახალი გარემოების გამოვლენას, რომელიც აღკვეთის ღონისძიების შერჩევასა ცნობილი არ იყო. შესაბამისად, აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების გადასინჯვა სსსკ-ით არ არის გათვალისწინებული, თუ საქმეზე ვერ მოხერხდა ახალი გარემოების გამოვლენა. საკითხს ართულებს ისიც, თუ რას მიიჩნევს სასამართლო ასეთ ახალ გარემოებად. კერძოდ, განიხილავს თუ არა სასამართლო აღკვეთის ღონისძიების შეცვლის საკითხს, თუ ბრალდებულის მამხილებელი მტკიცებულებების მოძიება განხორციელდა თავდაპირველი 15 დღის განმავლობაში, დაიკითხა და ამოღებული იქნა ყველა ის მტკიცებულება, რომლის მოპოვებისათვის ხელის შეშლაც პოტენციურად შეეძლო ბრალდებულს, ხოლო, მომდევნო 15 დღის მანძილზე საქმეზე საგამოძიებო მოქმედებები არ ხორციელდება და ა.შ. მუხლის რედაქციის სიტყვასიტყვითი ანალიზიდან გამომდინარე, ახალი არსებითი გარემოების გამოვლენის მტკიცების ტვირთი დაცვის მხარეს ეკისრება, მაშინ როდესაც „habeas corpus“ სამართალწარმოება გულისხმობს, რომ პირი, რომელიც მიმართავს კონტროლის მოთხოვნით, თავდაპირველად უნდა prima facie მტკიცებულება წარადგინოს და მოპასუხე ხელისუფლებამ, რომელსაც მტკიცების ტვირთი აკისრია, უნდა დაასაბუთოს დაპატიმრების შესახებ გადაწყვეტილების კანონიერება¹⁹³.

საქართველოს კონსტიტუცია განსაზღვრავს თავისუფლების აღკვეთის დიფერენცირებულ [9 თვე, 48 სთ, 24სთ] მაქსიმალურ ვადებს, მაგრამ დუმს თავისუფლების აღკვეთის ვადების გონივრულობის თაობაზე, რაც განსხვავდება მაქსიმალური ვადების დაცვის მოთხოვნისაგან¹⁹⁴. სსსკ იმეორებს კონსტიტუციის ამ დებულებას, მაგრამ არ ავსებს მის ხარვეზს. ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, მიუხედავად იმისა, რომ სსსკ ადგენს დაპატიმრების გამოყენების ზღვრულ ხანგრძლივობას როგორც წინა სასამართლო სხდომამდე, ასევე საქმის მთელ ხანგრძლივობასთან მიმართებით, აღნიშნული არ გამორიცხავს სს პროცესში დაპატიმრების ვადის არაგონივრულობას მისი ხანმოკლეობის საფუძველით, ვინაიდან სწორედ საქმის კონკრეტული გარემოებები და არა მექანიკურად ვადის ხანგრძლივობა განსაზღვრავს ვადის გონივრულობას.

ახალი სსსკ, მართალია, მნიშვნელოვნად ამცირებს აღკვეთის ღონისძიების სახით დაპატიმრების ხანგრძლივობას და პატიმრობის საწყისი მინიმალური ხანგრძლივობის დერეგლამენტაციით პროცესის მწარმოებელ სუბიექტს საქმის გარემოებების და ბრალდებულის პიროვნების გათვალისწინებით, თანაზომიერი და სამართლიანი ვადის დაწესების შესაძლებლობას ანიჭებს, მაგრამ არ ადგენს მისი ხანგრძლივობის გადასინჯვის სავალდებულო პერიოდულობას, რითაც ქმნის სასამართლოს მიერ გამოძიების წარმოების მთელი ვადით დაპატიმრების გამოყენების შესაძლებლობას. ეს კი მნიშვნელოვანწილად ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სტანდარტებსა და სტრასბურგის სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს. სწორედ ამიტომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პატიმრობის ვა-

¹⁹³ გვ.109.

¹⁹⁴ იხ. კონსტიტუციის მე-18 მუხლი.

დის მონიტორინგის ეფექტიანი მექანიზმების შემოღებას და ბრალდების მხარის დისკრეციული უფლებამოსილების გონივრულად შეზღუდვას, ვადის გადასინჯვის გონივრული პერიოდულობის დადგენას სასამართლოს მიერ. მით უმეტეს, რომ სსსკ ითვალისწინებს გამოძიების და სს დევნის ვადის გაგრძელებას სსსკ-ით დადგენილი ფარგლების შემდეგაც ბრალდებულის შუამდგომლობით სამართლიანი სასამართლო განხილვის მიზნების უზუნველყოფისთვის.

ამდენად, მიუხედავად იმისა, რომ ახალი სსსკ ეყრდნობა პირის თავისუფლების პრეზუმციის პრინციპს, ადგენს დაპატიმრების და დაკავების საგამონაკლისო საფუძვლით გამოყენების პრინციპს, საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულება და სტანდარტების დაკმაყოფილება სს პროცესში მნიშვნელოვანწილად მაინც დამოკიდებული იქნება, ერთი მხრივ, პროცესის მწარმოებელი პირების კეთილსინდისიერებაზე და მათთვის მინიჭებული დისკრეციული უფლებამოსილების ჯეროვნად განხორციელებაზე, მეორე მხრივ, საპროცესო კანონმდებლობის დახვეწის მიზნით მასში ცვლილებების შეტანაზე ან საერთაშორისო მოთხოვნების შესაბამისი ერთიანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებაზე.